

Jaarverslag 2008

Commissie Justitia et Pax Nederland
Postbus 16334
2500 BH DEN HAAG
mei 2009

T. 070 3136800
F. 070 3136801
E. info@justitiaetpax.nl
W. www.justitiaetpax.nl

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord.....	4
2.	Justitia et Pax in 2008.....	5
3.	De Kerk in de wereld van vandaag.....	8
	• Populorum Progressio/Jubileum 40 jaar Justitia et Pax	
	• Millenniumdoelen	
	• Interreligieuze Conferentie 'Faith in Human Rights'	
4.	Vrede en Verzoening.....	11
	• Papua, land van vrede	
	• Grote Merengebied, bevordering van vrede en respect	
	• DR Congo, seksueel geweld tegen vrouwen	
	• Soedan	
5.	Gelijke Rechten.....	15
	• Dalits, uitbanning kastendiscriminatie in India	
	• Dalit onderzoeksprogramma	
	• Pakistan, rechten van minderheden en vrouwen	
	• Breed Mensenrechten Overleg (BMO)	
6.	Migratie en Pluriformiteit.....	18
	• Een humaan en menswaardig vreemdelingenbeleid	
	• Religieuze pluriformiteit en vrijheid van godsdienst en overtuiging	
	• Matra-project 'Getting the ethnic minority voice heard in Georgia'	
7.	Overige activiteiten.....	21
	• 60 jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM)	
8.	Communicatie.....	23
9.	Organisatiestructuur.....	24
10.	Samenwerking.....	25
11.	Financiën.....	27
12.	Mensen bij Justitia et Pax.....	28
13.	Let us face the future.....	29
	• Toespraak van Victor Scheffers bij gelegenheid van 40 jaar bestaan van Justitia et Pax op 10 september 2008	
14.	Lijst met gebruikte afkortingen.....	33

1. Voorwoord

Graag nodig ik u uit dit jaarverslag te lezen en daarmee kennis te nemen van de vele, en dit jaar wel heel bijzondere activiteiten die door de staf en de Commissie van Justitia et Pax Nederland zijn uitgevoerd.

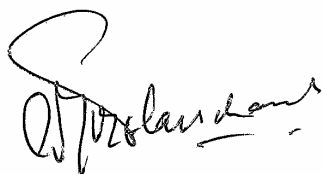
Het doel van Justitia et Pax is in de Katholieke geloofsgemeenschap en daarbuiten de bewustwording te bevorderen omtrent ieders verantwoordelijkheid en mogelijkheid om bij te dragen aan de totstandkoming van vrede en gerechtigheid, zowel in eigen land als in de wereld, waarbij vooral aandacht gevraagd wordt voor het lot van onderdrukte groepen, de ontwikkeling van volkeren en de rechten van de mens. Het Evangelie is daarbij telkens ons richtsnoer en onze inspiratiebron. In het realiseren van dit doel is het jaar 2008 voor Justitia et Pax een uitzonderlijk jaar geweest. Voorts wordt gerapporteerd over twee unieke gebeurtenissen. Op 10 september het veertig jaar bestaan van Justitia et Pax groots gevierd. Daarbij werd Victor Scheffers, onze directeur en algemeen secretaris, vanwege zijn 25-jarig ambtsjubileum en vanwege zijn grote verdiensten dubbel gedecoreerd: hij werd benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau en tot Commandeur in de Orde van de Heilige Gregorius. Vervolgens werd op 10 december in het Vredespaleis met een Internationale Interreligieuze Conferentie de zestigste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens gevierd in het bijzijn van Hare Majesteit de Koningin.

Voor de vele vrienden en relaties die ons steunen bij onze werkzaamheden, is in 2008 vijf maal een nieuwsbrief uitgegeven. De nummers vier en vijf waren gewijd aan de bijzondere gebeurtenissen in september en december. Deze nieuwsbrieven vormen een belangrijke bron van informatie voor onze steunstichting 'Vrienden van Justitia et Pax'. Ik spreek hier namens de Commissie dank uit aan degenen die geïnteresseerd zijn in ons werk en daarvan blijk gaven door onze Vriendenstichting en onze jubileumactiviteiten financieel te ondersteunen. Verheugend is het te kunnen constateren dat Justitia et Pax opnieuw de jaarrekening met een positief saldo kon afsluiten. Deze reserve zullen wij hard nodig hebben nu het er op lijkt dat de financiële crisis ook onze organisatie gaat raken.

Graag wil ik wijzen op de bijzonder inspanningen die in 2008 zijn geleverd. Het werk van Justitia et Pax is eerst en vooral 'mensenwerk'. Wij bedanken in het bijzonder alle medewerkers die als vaste krachten of als tijdelijke medewerkers zich naast alle lopende zaken op buitengewone wijze ingezet hebben om het jubileumjaar zo fantastisch vorm te geven. Een speciaal woord van dank is daarbij op zijn plaats voor de beleidsadviseur mevr. Annemiek van Voorst. Zij heeft, samen met de andere leden van de staf, op veel terreinen haar beste krachten gegeven om deze dagen tot een succes te maken. Voorts wil ik namens het Dagelijks Bestuur mijn dankbaarheid en waardering uitspreken voor de voortdurende inzet van de leden van de Commissie, de werkgroepen, de staf en het secretariaat. De veerkracht van de organisatie is zwaar op de proef gesteld doordat de directeur vele maanden met ziekteverlof was en er veel extra activiteiten op de agenda stonden. Het is met des te meer voldoening dat ik de staf en het secretariaat hier wil complimenteren met het feit dat zij in staat geweest zijn om dit alles met veel enthousiasme en inzet tot een goed einde te brengen. De inzet van de waarnemend directeur Sebastiaan van der Zwaan wil ik in dit verband apart vermelden.

Het leek de Commissie een goed idee om aan het jaarverslag ook een meer inhoudelijk artikel toe te voegen. Wij kozen voor de toespraak van Victor Scheffers op 10 september.

Tot slot: mocht het lezen van dit jaarverslag u aanleiding geven tot reactie in de vorm van opmerkingen of suggesties, dan zien wij die met belangstelling tegemoet. Wij blijven afhankelijk van uw morele en financiële ondersteuning en hopen ook in het vervolg weer op u te mogen rekenen.

Prof. Dr. Alphons J.M. Plasschaert, voorzitter

2. Justitia et Pax in 2008

Justitia et Pax in 2008

Met dit jaarverslag 2008 legt Justitia et Pax Nederland verantwoording af van haar werkzaamheden in het tweede jaar van het meerjarenplan 2007–2010. In dat meerjarenplan hebben wij een eigentijdse invulling geformuleerd van het mandaat dat bij de oprichting in 1968 door de Nederlandse Bisschoppenconferentie aan Justitia et Pax werd meegegeven: in de katholieke geloofsgemeenschap en daarbuiten de bewustwording te bevorderen omtrent ieders verantwoordelijkheid en mogelijkheid om bij te dragen aan de totstandkoming van gerechtigheid en vrede, zowel in eigen land als in de wereld.

Justitia et Pax wil

- katholieken (hiërarchie en de brede geloofsgemeenschap) informeren, inspireren, motiveren en mobiliseren om binnen hun mogelijkheden een bijdrage te leveren aan het bevorderen van een rechtvaardige werelddamenleving;
- maatschappelijke en politieke processen beïnvloeden in samenwerking met anderen die deze visie delen en met hun organisaties en instituties.

Door haar werk wil Justitia et Pax bijdragen aan een rechtvaardige werelddamenleving, waarin alle mensen zich kunnen ontplooien en een menswaardig bestaan kunnen opbouwen.

Veertig jaar Justitia et Pax Nederland

Het jubileumjaar is een succesjaar geworden. We kijken met veel genoegen terug op de viering, 10 september in de Nieuwe Kerk in Den Haag. Het was een feestelijke ontmoeting, met kerkelijke en wereldlijke hoogwaardigheidsbekleders, buitenlandse gasten, vrienden en bekenden. Het thema *Mensen kunnen de wereld veranderen* werd ingevuld met het oog op de toekomst, over mensenrechteneducatie, over de kansen van onze multiculturele en pluriforme samenleving. Het feest viel samen met het 25-jarig ambtsjubileum van algemeen secretaris en directeur Victor Scheffers. In twee uitzendingen van het KRO-programma Soeterbeeck werd aandacht besteed aan het verleden van Justitia et Pax en aan ons werk in Oost Congo.

Een ander hoogtepunt was op 10 december. De viering van de zestigste verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Onder het motto *Faith in Human Rights* kwamen vertegenwoordigers van wereldreligies in het Vredespaleis in Den Haag bijeen om er in gezamenlijkheid van te getuigen dat zij de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens ten volle onderschrijven. Dat gebeurde tijdens een bijeenkomst in aanwezigheid van Koningin Beatrix. Justitia et Pax had met steun van het Ministerie van Buitenlandse Zaken het initiatief hiertoe genomen. Het hele jaar door was er in Den Haag in samenwerking met STEK (voor Stad en Kerk) een interreligieus dialoogprogramma rond het thema *Geloven in Mensenrechten*.

In de Ridderzaal werd op 10 december 's middags voor de eerste keer de Nederlandse staatsprijs voor de mensenrechten uitgereikt. Deze Mensenrechtentulp ging naar Justine Masika Bihamba uit Oost Congo. Justitia et Pax werkt al jaren met Justine samen in het project voor slachtoffers van seksueel geweld en is er ontzettend trots op dat juist zij deze eerste mensenrechtenprijs heeft ontvangen. 's Avonds werd in het Paard van Troje in Den Haag het Right Now Festival gevierd waar ruim 1200 jongeren op af waren gekomen. Dit festival werd georganiseerd door de Stichting 60 jaar UVRM, waartoe Justitia et Pax al in 2007 het initiatief had genomen.

Maar er gebeurde meer in Nederland

Aan het begin van het jaar voerde Justitia et Pax samen met Defence for Children campagne voor de "kinderen van 1F". Jongeren die onder de oude Vreemdelingenwet vallen, maar die geen verblijfsvergunning hebben gekregen via de pardonregeling omdat één van hun ouders wordt verdacht van oorlogsmisdaden. In juni kregen deze kinderen eindelijk van het Ministerie van Justitie een verblijfsvergunning.

Samen met het bisdom Rotterdam werd in het voorjaar een campagne *Doelen vragen om daden* gestart om in de parochies de bewustwording over de Millenniumdoelen te stimuleren.

Tijdens de jaarlijkse Werkdag Vluchtelingen op 1 november, georganiseerd door de Projectgroep Vluchtelingen van de Raad van Kerken waarvan Justitia et Pax actief lid is en ook het secretariaat voert, werd aandacht gevraagd voor het nieuwe vluchtelingenbeleid van de regering. In hoeverre doet het beleid recht aan de uitgangspunten voor een humaan en rechtvaardig vluchtelingenbeleid zoals dat door de Raad is geformuleerd?

En tenslotte kwam aan het einde van het jaar op initiatief van Justitia et Pax het BMO-NL tot stand, een samenwerkingsverband van mensenrechtenorganisaties om het binnenlands mensenrechtenbeleid kritisch te volgen.

Tegelijkertijd gaan ook onze internationale programma's door

Justitia et Pax werkt in verschillende landen samen met Justitia et Pax Commissies en andere mensenrechten- en vrouwenorganisaties om aandacht te vragen voor de mensenrechten. In Pakistan voor de rechten van vrouwen, in India voor de rechten van Dalits, in Papua met het programma *Papua land van vrede*, in Oost Congo met vrouwen tegen seksueel geweld. In Georgië werken wij mee aan een programma om minderheden bewust te maken van hun rechten en de instrumenten te ontwikkelen voor een dialoog met de plaatselijke en regionale overheden. In Sudan steunen we Justitia et Pax in Noord en Zuid met een capaciteitsopbouwprogramma. Er is een samenwerkingsverband tot stand gekomen met de nieuwe Justitia et Pax Commissie in Paramaribo, Suriname; ook dit programma richt zich in eerste instantie op capaciteitsopbouw.

Opzet van het jaarverslag

Het jaarverslag 2008 geeft uitvoerige informatie over bovengenoemde activiteiten en over nog veel meer. De tekst van dit verslag volgt de thematische indeling van het jaarplan. Aan het einde van elke paragraaf worden de behaalde resultaten vermeld. Vaak waren deze resultaten als "beoogde resultaten" beschreven in het jaarplan. We kunnen constateren dat we de meeste doelen hebben bereikt. Soms lukte het niet, en daar waren dan vaak onvoorziene ontwikkelingen debet aan. Zo kon vanwege de uiterst onstabiele situatie in Pakistan een gepland partnerprogramma niet doorgaan, omdat we de veiligheid voor onze partners en voor onze eigen medewerkers niet konden garanderen. Inmiddels heeft dat geplande programma in het voorjaar van 2009 wel doorgang kunnen vinden. Soms ook moest een programma of activiteit worden aangepast vanwege onvoldoende financiële middelen. Daarentegen is het mooi om te zien hoe Justitia et Pax flexibel kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen, en door bijzondere samenwerkingsmodellen veel meer kan bereiken dan aanvankelijk voorzien. De programma's rond "Foute kinderen" en de viering van 60 jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens zijn daar goede voorbeelden van. Door effectieve samenwerking met respectievelijk Defence for Children, de partners in de Stichting 60 jaar UVRM (Aim for Human Rights, het Nederlands Helsinki Comité en het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten) en met de Stichting Stad en Kerk in Den Haag zijn resultaten bereikt waar we aanvankelijk alleen maar van konden dromen.

De commissie, de staf en de werkgroepen

Al dat werk is alleen maar mogelijk geweest door de actieve betrokkenheid van leden van de commissie en van de verschillende ad hoc werkgroepen. Dit is dan ook de goede plaats om iedereen te bedanken die aan de realisering van het jaarplan hun bijdrage hebben geleverd. Op het secretariaat werd een zware wissel getrokken. Zeker omdat gedurende vele maanden de directeur met ziekteverlof was, en van alle medewerkers een maximale inzet werd gevraagd. Wij waren in de gelegenheid voor enkele bijzondere activiteiten stagiaires aan te trekken, en in de tweede helft van het jaar leek het bureau soms op een actiecentrum met een twintigtal medewerkers, pallets met folders en affiches, rinkelende telefoons en overvolle werkkamers. Het was de moeite waard. Samen hebben we alle mooie en feestelijke momenten met elkaar gedeeld. En we deelden ook ons verdriet, zoals op maandag 16 juni, toen we het bericht ontvingen van het overlijden van onze oud-voorzitter Hans van Munster. In de jaren negentig stelde hij zich met hart en ziel in dienst van Justitia et Pax Nederland, en tussen 1996 en 1999 was hij ook voorzitter van ons Europese samenwerkingsverband. "Te doen gerechtigheid" was zijn lijfspreuk. Hij is voor Justitia et Pax vele jaren een bron van inspiratie geweest. Wij gedenken ook twee andere commissieleden die vorig jaar zijn overleden: pater Wim Saelman o.s.a. en de heer Ben Brans. Beiden hebben in de jaren tachtig actief aan het werk van de commissie bijgedragen met als respectievelijke aandachtsgebieden Latijns-Amerika en de media.

Aan het einde van zijn toespraak tijdens de Interreligieuze Conferentie op 10 december in het Vredespaleis sprak Rabbijn Awraham Soetendorp de volgende woorden: "Only together we can form a true global partnership to fully care for the earth and one another. Only together we are able to keep the door wide open for children, women and men everywhere. Children first. In the words of our noble Dutch poet Leo Vroman: *Love children, love them with frightful intensity. May be then all will be set right.*"

Geïnspireerd door alles wat wij in 2008 hebben meegemaakt, gaan we door met ons werk voor een rechtvaardiger werelddamenleving. Daarbij houden we in het bijzonder ons oog gericht op de toekomstige generatie.

Victor Scheffers
directeur

Sebastiaan van der Zwaan
waarnemend directeur

3. De Kerk in de wereld van vandaag

Populorum Progressio/Jubileum 40 jaar Justitia et Pax

Dit jaar bestond Justitia et Pax Nederland 40 jaar en was Victor Scheffers 25 jaar directeur. Dat werd op 10 september gevierd met een uitgebreid programma.

Door de KRO werd op 9 en 16 september in het tv-programma Soeterbeeck aandacht besteed aan het werk van Justitia et Pax, waarvoor een camera journaliste - Geertje Algera – in augustus meereisde naar de Democratische Republiek Congo om het werk van enkele Justitia et Pax medewerkers in de praktijk te volgen. Tevens is een dvd gemaakt met een terugblik op 40 jaar Justitia et Pax Nederland, hiertoe is Ruud Lubbers - een van de eerste leden van Justitia et Pax - eind juni geïnterviewd.

Op 10 september was het feest in de Grote Kerk in Den Haag. Het was een ontmoeting van kerkelijke en wereldlijke hoogwaardigheidsbekleders, collega's, vrienden en bekenden uit binnen- en buitenland. Het programma bood een bescheiden blik op het verleden, maar het thema "Mensen kunnen de wereld veranderen" werd vooral ingevuld met het oog op de toekomst. Tijdens het rondetafelgesprek onder leiding van Bart Geeraerds (KRO) werd door Samuel Kofi Woods, Jos van Gennip, Sasha Delemenchuk en Friederycke Haijer vanuit hun eigen ervaring, ingegaan op de wijze waarop mensen de wereld kunnen veranderen. Dr. Barbara Oomen (Universitair hoofddocent aan de Roosevelt Academy in Middelburg) gaf Justitia et Pax enige nuttige wenken om mee aan de slag te gaan.

Het feest viel samen met het 25-jarig ambtsjubileum van directeur Victor Scheffers. Zijn jarenlange inzet voor gerechtigheid werd bekroond met een hoge kerkelijke onderscheiding: Commandeur in de Orde van de H. Gregorius de Grote. En minister Hirsch Ballin speldde hem het ereteken op van Officier in de Orde van Oranje Nassau.

Aansluitend werd op 11, 12 en 13 september een exposure-programma georganiseerd voor tien partnerorganisaties met als thema 'The fight against discrimination in The Netherlands. In het werk van Justitia et Pax neemt het aanpak van discriminatie een belangrijke plaats in. Tijdens de exposure konden de partnerorganisaties via gerichte bezoeken, zich een beter beeld vormen van ondermeer vreemdelingenbeleid (incl. detentie, pardonregeling en kinderen van 1F) en godsdienstvrijheid. Op de laatste dag van de exposure gaven de partnerorganisaties hun visie op hoe wij in Nederland met discriminatie omgaan. Een en ander is vastgelegd in een kort verslag. Een aantal van de aanbevelingen zijn verwerkt in het werkplan voor 2009 o.a. rond vreemdelingendetentie, mensenhandel en het – met andere mensenrechtenorganisaties in Nederland – actief inspelen op de mensenrechtenproblematiek in Nederland (o.a. via mensenrechteneducatie voor jongeren en migrantengroepen). In een extra editie van de Nieuwsbrief werd verslag gedaan van het jubileum en van de exposure-dagen.

Behaalde resultaten:

- *In driemaandelijksse nieuwsbrieven van Justitia et Pax aandacht voor 40 jaar Justitia et Pax, 10 jaar geschiedenis per uitgave.*
- *Twee KRO uitzendingen van het Soeterbeeck programma over Justitia et Pax. Dvd met terugblik op 40 jaar Justitia et Pax incl. samenvatting twee uitzendingen beschikbaar.*
- *Feestelijke bijeenkomst (met inhoudelijk deel "Mensen kunnen de wereld veranderen") op 10 september in Nieuwe Kerk met ruim 300 gasten.*
- *Exposure programma afgerond, gericht advies van deelnemers over "The fight against discrimination in The Netherlands" aan Justitia et Pax beschikbaar en advies verwerkt in werkplan voor 2009.*
- *Extra editie van Nieuwsbrief met impressie jubileum en exposure.*

Meer aandacht binnen religieuze tradities voor millenniumdoelen

Activiteiten met jongeren

De Wereld aan je Voeten: Wat bezielt jou is een gezamenlijk initiatief van Justitia et Pax, Cordaid, CMC en Jongeren en Missie. Het initiatief is erop gericht om katholieke jongeren actief bij ontwikkelingssamenwerking te betrekken o.a. door een relatie te leggen tussen ontwikkelingssamenwerking en het sociale gedachtegoed van de katholieke kerk. Vanaf 1 november 2007 is een website operationeel (www.dewereldaanjevoeten.nu). Tijdens de Katholieke Jongerendag op 2 november in Den Bosch werden activiteiten georganiseerd. Onder andere het bevragen en op video vastleggen van jongeren op hun visie op rechtvaardigheid. Medio maart 2009 zal – op basis van een terugblik (intern) op het proces van de afgelopen twee jaar - besloten worden of een doorstart haalbaar is. Dit zou betekenen: eenzelfde de doelstelling maar een andere vorm.

Bisdom Rotterdam

Door het Bisdom Rotterdam zijn de millenniumdoelen actief opgepakt. Het bisdom heeft een publicatie over de Millenniumdoelen uitgebracht met een voorwoord van Justitia et Pax. Deze publicatie werd breed verspreid en toegelicht tijdens actiedagen in het bisdom. Justitia et Pax nam aan deze actiedagen deel. Tevens is in samenwerking met Justitia et Pax een cahier ontwikkeld waarin parochies en andere geïnteresseerde groepen hun ideeën voor gerichte MDG-activiteiten uiteenzetten. Het Nederlandstalige kaartje met de Millenniumdoelen is inmiddels aan een tweede druk toe (oplage 10.000 stuks).

Europees niveau

Door de diverse Europese Justitia et Pax commissies zijn kunstenaars gevraagd om werk beschikbaar te stellen voor een expositie rond armoede (CA 2008 Poverty Reduction Exhibition). De catalogus *Poverty has a Face* was eind juli gereed en de kunstwerken zullen van 26 januari t/m 6 februari 2009 in het gebouw van de Europees Parlement in Straatsburg tentoongesteld worden.

Een digitale presentatie van de expositie is tijdens het jubileum op 10 september getoond en de catalogus van de kunstwerken is aan alle gasten cadeau gedaan.

Behaalde resultaten:

- *Website operationeel*
- *Activiteiten georganiseerd tijdens Katholieke Jongerendag op 2 november in Den Bosch*
- *Millenniumdoelen actief opgepakt door Bisdom Rotterdam (publicatie over millenniumdoelen, met voorwoord van Justitia et Pax en meerdere actiedagen)*
- *Herdruk Nederlandstalige kaartjes met de Millenniumdoelen (oplage 10.000 stuks).*
- *Drie kunstwerken verworven*
- *Catalogus Poverty has a Face beschikbaar per juli en breed verspreid (o.a. 300 gasten van 40 jarig jubileum Justitia et Pax)*
- *Digitale presentatie van expositie beschikbaar en getoond op 10 september*
- *Expositie van kunstwerken van 26 jan. t/m 6 feb. 2009 bij Council of Europe in Straatsburg.*

Internationale Interreligieuze Conferentie *Faith in Human Rights*

In 2008 is internationaal en in Nederland ruimschoots aandacht besteed aan het 60 jaar bestaan van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Justitia et Pax heeft het voortouw genomen bij een gezamenlijk interreligieus initiatief in Den Haag. Het betreft de Interreligieuze conferentie: *Faith in Human Rights* op 10 december en het daaraan nauw verbonden Haagse initiatief 'Geloven in Mensenrechten'. Justitia et Pax en STEK (voor Stad en Kerk) hebben respectievelijk het internationale deel en het lokale deel voor hun rekening genomen.

Op de Internationale dag voor de Rechten van de Mens – 10 december – is de Verklaring *Faith in Human Rights* ondertekend door tien hoge leiders van verschillende religieuze en levensbeschouwelijke tradities: hindoe, moslim, christelijk, joods, boeddhistisch, inheems en taoïstisch.

De ondertekening vond plaats tijdens de conferentie in het Vredespaleis. Naast tien hoge religieuze leiders waren ook Hare Majesteit de Koningin en een aantal internationale en nationale hoogwaardigheidsbekleders en mensenrechtenactivisten aanwezig.

Door hun handtekening te zetten verklaarden de religieuze leiders gezamenlijk dat religie mensenrechten en basisrechten van elke persoon verdedigt. Zij roepen hun gemeenschap van gelovigen en alle mensen

van goede wil op om zich actief in te zetten voor het naleven van de mensenrechten. De Verklaring kan zo een proces stimuleren van grotere religieuze verantwoordelijkheid en actieve inzet voor het bevorderen van mensenrechten.

De Verklaring bevat de volgende elementen:

- De commitment aan mensenrechten en fundamentele vrijheden zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens;
- De sterke link tussen mensenrechten en de onderliggende waarden en de leringen van 's werelds religieuze tradities;
- De behaalde resultaten op het terrein van mensenrechten in de afgelopen zestig jaar;
- De uitdagingen voor de komende jaren voor het behoud en verdere ontwikkeling van mensenrechten;
- Bijdragen van religieuze gemeenschappen richting de volledige implementatie van mensenrechten en fundamentele vrijheden.

In aanloop naar de conferentie zijn in Den Haag tien bijeenkomsten georganiseerd waarbij vanuit de diverse religieuze en levensbeschouwelijke tradities werd gereflecteerd op mensenrechten. Ook de interlevensbeschouwelijke bijeenkomst op Prinsjesdag stond in het teken van Geloven in Mensenrechten. Bahá'í, boeddhisten, brahma kumari, christenen, humanisten, liberaal joden, moslims, hindoes en soefi hebben in gezamenlijkheid deze dienst vormgegeven.

Op de website *Geloven in Mensenrechten/Faith in Human Rights* is informatie te vinden over dit initiatief en is het mogelijk om de Verklaring te bekrachtigen. Ook zijn geïnteresseerden regelmatig geïnformeerd via een digitale nieuwsbrief. In totaal zijn er tien nieuwsbrieven uitgebracht.

Twee werkgroepen hebben deze conferentie voorbereid. De organisatorische werkgroep stond onder voorzitterschap van Prof. Dr. Peter Kooymans; de internationale werkgroep die de tekst van de verklaring heeft voorbereid, had Dr. Jan van Butselaar als voorzitter. Begin 2009 zijn beide werkgroepen ontbonden.

Behaalde resultaten

- *Breed samengestelde en actieve internationale werkgroep en stuurgroep*
- *Breed samengestelde expertmeeting op 2, 3 en 4 juni*
- *Consultatie van vertegenwoordigers van religieuze leiders op 22 oktober*
- *Verklaring Faith in Human Rights ondertekend door tien hoge leiders van verschillende religieuze en levensbeschouwelijke tradities*
- *Internationale Interreligieuze Conferentie op 10 december met 250 gasten incl. Hare Majesteit de Koningin, tien hoge religieuze leiders en een aantal internationale en nationale hoogwaardigheidsbekleders en mensenrechtenactivisten*
- *Media-aandacht rond conferentie groot. NOS, HOM en Reuters TV, ANP en vijf andere schrijvende pers/fotografen en twee radio interviews. Op een tiental websites aandacht voor conferentie en Verklaring*
- *Tien bijeenkomsten in Den Haag waarbij vanuit de diverse religieuze en levensbeschouwelijke tradities werd gereflecteerd op mensenrechten*
- *Nederlands en Engelstalige website Geloven in Mensenrechten/Faith in Human Rights met informatie en mogelijkheid tot bekrachtiging van Verklaring*
- *Tien digitale nieuwsbrieven*
- *Boekje met Verklaring en toespraken op 10 december (beschikbaar in mei 2009)*
- *Vredespaleis stelt gedurende minimaal drie jaar vitrine beschikbaar voor het exposeren van de ondertekende kopie van de Verklaring met een toelichting en foto's.*

4. Vrede en Verzoening

Papua, land van vrede

Faith-based Network on West Papua

Het gezamenlijke lobbywerk van het Faith-based Network stond vooral in het kader van de *Universal Periodic Review* (UPR) van Indonesië. Het in 2007 door Justitia et Pax en Franciscans International geschreven rapport in de context hiervan is in 2008 gepubliceerd in de huisstijl van het netwerk. Het rapport werd ook ondertekend door Faith-based organisaties uit Australië. Justitia et Pax organiseerde in Genève een side event tijdens de zevende sessie van de mensenrechtenraad. Vijf lidstaten van de VN-mensenrechten-raad, waaronder Nederland, hebben tijdens de bespreking van de UPR van Indonesië vragen gesteld over mensenrechtenschendingen in West Papua.

Het netwerk heeft twee nieuwe leden; de Quakers uit Australië en het Duitse Mission21. Ook zijn de contacten met andere Faith-based organisaties uit Australië aangehaald.

Beleidsbeïnvloeding

2008 begon met een Algemeen Overleg Indonesië in de Tweede Kamer. Justitia et Pax had gesprekken met twee kamerleden (CDA en ChristenUnie) en heeft alle deelnemers aan het AO het UPR rapport toe gestuurd. Alle kamerleden vroegen de beide Ministers om bijzondere aandacht aan Papua te besteden. De kamerleden van CDA en ChristenUnie stonden zeer uitgebreid stil bij mensenrechtenschendingen in Papua en de vraag van religieuze leiders voor een vreedzame oplossing in Papua. Een toezegging van de Minister van Buitenlandse Zaken dat de Nederlandse ambassade zittingen in de rechtszaak tegen Sabar Iwanggin Olif zal bijwonen is helaas ingetrokken. Justitia et Pax zal, ook in het kader van de mensenrechtenstrategie, hierop blijven aandringen.

Budi Hernawan, directeur van SKP Jayapura bezocht eind maart Nederland en, samen met Kristina Neubauer van de mensenrechtendesk van de Protestantse kerk in Papua, Brussel. In Nederland had hij ontmoetingen met ambtenaren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, een medewerker van de ChristenUnie en verschillende vertegenwoordigers van Papua-groeperingen in Nederland. In Brussel spraken zij met een lid van het Europees Parlement en met leden van de Europese Commissie, de Europese Raad, de Franse vertegenwoordiging (als EU voorzitter) en medewerkers van verschillende maatschappelijke organisaties.

In mei organiseerde Justitia et Pax samen met ICCO voor het eerst met een grotere delegatie een lobbybezoek aan Brussel. Dit bezoek was onderdeel van een lobbytour van de GKI, de SKP Jayapura en SKP Merauke, ondersteund door andere deelnemers in het netwerk (Franciscans International en UEM). Een tweedaagse workshop, inhoudelijk voorbereid door ICCO en Justitia et Pax leidde tot verbetering van de lobbyvaardigheden van de deelnemers. In Brussel werd een rondetafel-bijeenkomst georganiseerd, een parlementaire briefing en verschillende bilaterale ontmoetingen.

Tijdens het herfstreces bracht de Vaste Kamercommissie Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer een bezoek aan Indonesië. Daar aan voorafgaand werd Justitia et Pax uitgenodigd om tijdens een hoorzitting de Kamerleden te informeren over de mensenrechtensituatie in West Papua. Minstens twee Kamerleden, van de ChristenUnie en de SGP, hebben deze informatie vervolgens aangekaart tijdens een ontmoeting met Indonesische parlementariërs. Joël Voordewind, kamerlid voor de ChristenUnie, nodigde Justitia et Pax uit voor een gesprek ter voorbereiding op de begrotingsbehandeling van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en nam tijdens de behandeling ervan enkele punten over uit dat gesprek.

In opvolging van de succesvolle Brusselse lobbytour in mei heeft Justitia et Pax in samenwerking met ICCO/Kerkinactie het verslag van de rondetafel-bijeenkomst gepubliceerd. Dit verslag is inmiddels verspreid onder beleidsmakers, politici, de diplomatieke vertegenwoordigingen van EU lidstaten en mensenrechten- en milieuorganisaties in Brussel.

Behaalde resultaten:

- *Het Faith-based Network on West Papua is uitgebreid met twee leden. Tegelijkertijd zijn 'slapende leden' weer actiever bij het netwerk betrokken en is samengewerkt met Faith-based organisaties in Australië. Nog twee organisaties hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in participatie in het netwerk.*
- *Acht nieuwsbrieven zijn verstuurd aan ruim 300 contacten. De website wordt wekelijks geüpdate met nieuws uit en over Papua.*
- *Tijdens het AO hebben kamerleden van alle aanwezige partijen na gesprekken en schriftelijke informatie van Justitia et Pax de mensenrechtensituatie in Papua ter sprake gebracht. De door ons gesproken partijen vroegen de ministers om bij rechtszaken tegen mensenrechtenverdedigers aanwezig te zijn en om een vreedzame oplossing in het conflict te ondersteunen.*
- *Justitia et Pax was uitgenodigd voor een briefing van kamerleden in het kader van hun bezoek aan Indonesië. Kamerleden hebben mensenrechtenschendingen in Papua aangekaart in hun contacten met Indonesische overheidsvertegenwoordigers.*
- *Vijf leden van de mensenrechtenraad hebben tijdens de bespreking van Indonesië's Universal Periodic Review vragen gesteld over de mensenrechtensituatie in Papua.*
- *Twee stafleden van Justitia et Pax hebben kennis over Brusselse instituties en sleutelpersonen binnen deze instituties verdiept.*
- *Vier partners betrokken bij 'Papua, Land of Peace' hebben kennis op het gebied van Europese instituties opgedaan en lobbyvaardigheden verbeterd.*
- *Relevante beleidsmakers en politici (Commissie, Europese Raad, Permanente vertegenwoordigingen, ambassades en Europarlementariërs) zijn geïnformeerd.*
- *Twee Europese lidstaten hebben toegezegd Papua op te brengen binnen relevant overlegorganen.*
- *Twee Europarlementariërs hebben zich publiekelijk gecommitteerd aan Papua.*
- *Publicatie 'Round table report on human rights and the environment in West Papua, Indonesia' verspreid onder ruim 150 Europese politici, beleidsmakers en permanente vertegenwoordigingen.*
- *Justitia et Pax coördineerde de ondertekening van 3 brieven aan VN rapporteurs opgesteld door GKI door participanten van het netwerk.*
- *Brieven aan de NL ambassade en de EU delegatie in Jakarta werden verstuurd n.a.v. de zaak tegen mensenrechtenadvocaat Sabar Iwangjin Olif.*

Bevordering van vrede en respect voor mensenrechten in het Grote Merengebied, DR Congo

In februari ontving Justitia et Pax Abbé Malu Malu, de voorzitter van verkiezingscommissie en van de vredesconferentie in Goma. Abbé Malu Malu vroeg steun voor het vredesproces in het oosten van DR Congo en voor de lokale verkiezingen in 2009. Justitia et Pax organiseerde voor hem een bijeenkomst met Nederlandse NGOs die zich bezighouden met de DR Congo.

In navolging van de bijeenkomst van de Pauselijke Raad Justitia et Pax in Rome in 2007, hebben lokale Justitia et Pax commissies en vertegenwoordigers van de Bisschoppenconferentie uit de Grote Meren regio een gezamenlijke bijeenkomst belegd en een verklaring opgesteld over vrede in de Grote Meren regio.

Honoré Banyene van mensenrechtenorganisatie ASPD uit Goma heeft met steun van Justitia et Pax, deelgenomen aan een mensenrechtentraining in Genève. In 2009 zal aan de samenwerking tussen ASPD en Justitia et Pax opvolging worden gegeven via een gezamenlijke bijdrage in het kader van Congo's Universal Periodic Review in de VN-mensenrechtenraad.

Behaalde resultaten:

- *Gezamenlijk optreden van ACEAC bisschoppen n.a.v. side event georganiseerd door JPNL tijdens bijeenkomst van de Pauselijke Raad Justitia et Pax in Rome in 2007*
- *Abbé Malu Malu de mogelijkheid geboden steun te verwerven voor het vredesproces in het oosten van Congo.*
- *Via bemiddeling door Justitia et Pax is één vertegenwoordiger van ASDP toegelaten tot de Advanced Human Rights Course van de ISHR in september en heeft deze succesvol afgerond.*

- *Tijdens de Congo crisis hadden CMC, Justitia et Pax en CJR nauw contact betreffend partners in gevaar en werden er voorbereidingen getroffen met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en ambassade in geval van verdere escalatie.*

Seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes

Workshops

Jagoda Paukovic verzorgde in Kinshasa een workshop voor de partners van Justice et Paix Congo. De feedback op deze workshop is opgenomen in de tweede druk van de manual. Met de Congolese Justitia et Pax commissie is afgesproken dat de door Justitia et Pax Nederland ontwikkelde methode in 2009 deel uitmaakt van het capaciteitsopbouwprogramma voor lokale Justitia et Pax commissies.

Verder volgden in Goma en Bukavu vijfenzeventig begeleiders van slachtoffers van seksueel geweld een training van Justitia et Pax.

Met de viering van 40 jaar Justitia et Pax in september waren partners van Justitia et Pax uitgenodigd. Een van hen, Justine Masika Bihamba heeft een aantal (lobby)gesprekken gevoerd met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en met het Trustfund for Victims van het ICC.

Justine Masika Bihamba werd, na een nominatie door CMC met Justitia et Pax als referent, gekozen tot winnares van de eerste Mensenrechtentulp, uitgereikt door minister Verhagen. Aan de tulp is een geldprijs van € 10.000 persoonlijk en € 100.000 voor de organisatie verbonden. Deze prijs stelt Justine Masika Bihamba in staat haar werk voort te zetten en uit te breiden. In samenwerking met het secretariaat van de Mensenrechtentulp en CMC werd een lobbytour naar Brussel en Genève georganiseerd en in Nederland een informatieve bijeenkomst. In Brussel en Genève is gesproken met EU en VN vertegenwoordigers, het Belgische ministerie van Buitenlandse Zaken, de Nederlandse vertegenwoordigingen, de Europese commissie en de OHCHR Africa unit. Er werd een rondetafelbijeenkomst georganiseerd voor Europese permanente vertegenwoordigingen.

Twee partners werden uitgenodigd op de CTM en Women Human Rights defenders conferentie die Cordaid en Justitia et Pax in december organiseerden. Tijdens deze conferentie kregen deelnemers de kans om hun kennis over Nederlandse, Europese en VN instrumenten en regelgeving rondom (vrouwelijke) mensenrechtenverdedigers en rondom counterterrorisme te verdiepen, een internationaal netwerk op te bouwen en te lobbyen richting Nederlandse politieke partijen.

Bij een side-event in maart in New York tijdens de 52^e sessie van de VN Commissie On the status of Women organiseerde Justitia et Pax een workshop over seksueel geweld. En ook op de Afrika-dag in Den Haag van de Evert Vermeer Stichting werd een workshop georganiseerd.

Behaalde resultaten:

- *2 lobbytours ter ondersteuning van het werk van Justine Masika Bihamba in NL, Brussel en Geneve.*
- *Expert meeting met Nederlands kamerlid en verschillende Brusselse experts.*
- *Toezegging van Marie Bernard dat Justitia et Pax manual deel gaat uitmaken van het trainingsprogramma van Justitia et Pax Congo.*
- *Media aandacht (Uitzending over het werk van Justitia et Pax rondom seksueel geweld in Oost Congo door KRO/RKK; Vice Versa; artikel monument voor verkrachtingslachtoffers).*
- *Workshops aan het Fenicc netwerk en op de Afrikadag.*
- *Politici van GroenLinks en ChristenUnie namen standpunten Justitia et Pax over tijdens het Algemeen Overleg Grote Meren in de Tweede Kamer.*
- *Minimaal vijf ngo's en twee Justitia et Pax commissies uit het oosten van Congo die deelnamen aan de workshops van Justitia et Pax gebruiken de manual in hun werk ter ondersteuning van slachtoffers van seksueel geweld.*
- *Beleidsdocument over de implementatie van Resolutie 1325 in Oost Congo van Cordaid en Justitia et Pax gepresenteerd bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het beleidsdocument is toegezonden aan kamerleden ihkv begrotingsbehandeling. Enkele kamerleden gebruikten aanbevelingen uit het document.*
- *Europees netwerk opgebouwd met betrekking tot EU lobby (zoals Broederlijk Delen en Pax Christie Antwerpen, Internationaal Secretariaat van Pax Christi in Brussel, Ad hoc Network on violence against women in conflict). Verbeterde contacten met Justitia et Pax België en Justitia et Pax Zwitserland rondom samenwerking op internationale lobby.*

- *Twee Training of Trainers (ToT) georganiseerd in Goma. Twee trainers ingewerkt in Justitia et Pax methode, en één Training of Trainers door hen gehouden in Bukavu.*
- *Monitoring- en Evaluatiemethode uitgewerkt samen met partners die intensief hebben meegewerkt aan de opzet van handboek & workshops en met hen afspraken gemaakt rondom implementatie manual in bestaande programma's.*
- *Opzet lobbystrategie a.d.h.v. gesprekken met diverse partners. Op basis van prioriteiten van hen, kan Justitia et Pax faciliteren en openingen bieden waar in internationale arena (en bij welke deur) men terecht kan. Lobbystrategie wordt verweven in jaarplan 2009/2010.*
- *Deelname twee Congolese mensenrechtenverdedigsters aan CTM & WHRD conference.*
- *Televisie uitzending gemaakt over het werk in DR Congo. (uitgezonden door de KRO/RKK)*
- *Herdruk van de manual (lichtere versie).*

Soedan

Sinds twee jaar werkt Justitia et Pax samen met de nationale commissie Justitia et Pax in Khartoem, en in Zuid-Soedan met Justitia et Pax in het aartsbisdom Juba. De samenwerking is gericht op versterking van de capaciteit, inhoudelijk en organisatorisch. Op nationaal niveau zijn de mogelijkheden beperkt; de katholieke kerk in het Zuiden heeft meer armslag en daar worden cursussen en workshops georganiseerd voor priesters en katechisten over mensenrechten en de sociale leer van de Kerk.

5. Gelijke Rechten

Dalits, uitbanning kastendiscriminatie in India

Justitia et Pax heeft de eerste bijeenkomst van de Dalit Women Working Group van het internationale Dalit netwerk bijgewoond. Deze bijeenkomst vond in februari plaats in Kathmandu, Nepal, met deelnemers van Dalit vrouwenorganisaties uit heel Zuid-Azië. Voor Justitia et Pax is de belangrijkste uitkomst dat een samenwerking gestart is met Dalit vrouwenorganisaties uit Nepal en Pakistan voor vergelijkbare activiteiten zoals worden uitgevoerd met Indiase Dalit vrouwenorganisaties, zoals het indienen van individuele gevallen van geweld tegen Dalit vrouwen op VN-niveau. Verder wordt samengewerkt met Dalit vrouwenorganisaties aan regionale documentatie van mensenrechtenschendingen.

In april vond een bijeenkomst plaats op het Ministerie van Buitenlandse Zaken, met NGOs en verschillende directies van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, over hoe de nieuwe mensenrechtenstrategie het best geïmplementeerd kan worden in Zuid-Azië. Justitia et Pax heeft, zowel individueel als samen met het Dalit Netwerk Nederland, aanbevelingen gedaan voor een betere bescherming van Dalits, vrouwen, en mensenrechtenverdedigers.

In mei besloot het Ministerie van Buitenlandse Zaken dat kastendiscriminatie één van de prioriteiten zal worden voor de Nederlandse inzet voor mensenrechten. In mei en juni heeft Justitia et Pax zich zowel in Den Haag als in Genève ingezet voor een verdere uitwerking van deze prioriteit. In juni waren twee partners van Justitia et Pax in Nederland: Mw. Manjula Pradeep van Navsarjan uit Gujarat en mw. Jayshree Mangubhai. Met beiden zijn verdere strategieën doorgesproken voor internationale lobby. Ook vond een gesprek plaats met het Ministerie van Buitenlandse Zaken over de inzet van de Nederlandse ambassade in Delhi. Deze gaat zich specifiek richten op het bestrijden van straffeloosheid van geweld tegen (Dalit) vrouwen. In augustus bezocht Wilson Bezwada, directeur van een Indiase organisatie tegen 'manual scavenging' (strontruimen) het Dalit Netwerk Nederland. Samen met Justitia et Pax vond er een gesprek plaats op het Ministerie van Buitenlandse Zaken, waar dhr. Bezwada een verzoek deed om India in de VN Mensenrechtenraad aan te spreken op manual scavenging. Nederland deed dit vervolgens in de eerstvolgende sessie van de mensenrechtenraad, in september.

In november vond een bijzondere bijeenkomst van de Pakistan Support Group plaats in. Op initiatief van Justitia et Pax waren hierbij ook vertegenwoordigers van Dalit organisaties aanwezig. Zij werken nu voor het eerst samen met 'mainstream' Pakistaanse mensenrechtenorganisaties.

Op 10 december, tijdens het Right Now Festival in het Paard van Troje in Den Haag, organiseerde Justitia et Pax samen met Cordaid een vertoning van de film 'Outcast heroes'. Aan het debat dat na de film volgde werd deelgenomen door mw. Ruth Manorama en Jiothy Raj, beiden leiders van Dalit vrouwenorganisaties.

Behaalde resultaten:

- *Binnen het International Dalit Solidarity Network is bijzondere aandacht voor Dalit vrouwen.*
- *Dalit vrouwenorganisaties uit heel Zuid-Azië werken samen voor hun mensenrechten.*
- *De Nederlandse regering zet zich actief in tegen kastendiscriminatie, met bijzondere aandacht voor Dalit vrouwen en strontruimen.*
- *Pakistaanse Dalit organisaties werken samen met 'mainstream' Pakistaanse mensenrechtenorganisaties.*
- *Mensenrechten van Dalits zijn onder de aandacht gebracht van jongeren.*

Dalit onderzoeksprogramma

In 2007 is Justitia et Pax in samenwerking met Cordaid, universiteiten in Europa en India en maatschappelijke organisaties in India een nieuw project gestart. Het Dalit onderzoeksprogramma is gericht op toegepast onderzoek naar de mensenrechtensituatie van Dalits, met specifieke focus op Dalit vrouwen, zoals vastgelegd in mensenrechtenverdragen van de Verenigde Naties. Via dit onderzoek worden gegevens verzameld ter ondersteuning van het werk van maatschappelijke organisaties in hun pleidooi voor meer rechten en toekenning van deze rechten aan Dalits (Dalit vrouwen) in India.

De eerste ronde zal begin 2009 worden afgesloten. Als eerste onderwerp is gekozen voor *Het recht van Dalit vrouwen op politieke deelname in landelijke Panchati Raj*. Dit wordt afgerond door een publicatie en een consultatie met beleidsmakers in Nederland samen met Equal in Rights (Universiteit Utrecht). Als tweede onderwerp is gekozen voor *Dalit vrouwen en landrechten*, uitgevoerd door het Indian Institute of Dalit Studies en INTRAC. Ook dit zal worden afgerond door een publicatie en een consultatie. Het doel van deze en toekomstige consultaties is de uitkomsten van het onderzoek te implementeren in toekomstig beleid.

De tweede ronde onderzoeken is in mei 2008 van start gegaan. De adviesgroep in India, welke bestaat uit vertegenwoordigers van Dalit organisaties, waaronder de NCDR (National Campaign for Dalit Human Rights) heeft het thema voor deze onderzoeken vastgesteld op *'Dalit vrouwen en Dalit ondernemerschap in a) landelijke gebieden en b) stedelijke gebieden'*.

Behaalde resultaten:

- *Het eerste onderzoeksrapport met als onderwerp 'Het recht van Dalit vrouwen op politieke deelname in landelijke Panchati Raj' is afgerond en gepubliceerd.*
- *De onderwerpen voor de tweede ronde onderzoeken zijn geïdentificeerd, te weten 'Dalit vrouwen en Dalit ondernemerschap in a) landelijke gebieden en b) stedelijke gebieden' en is van start gegaan.*

Pakistan, rechten van (religieuze) minderheden en vrouwen

Begin december 2007 bracht Peter Jacob, secretaris van de National Commission for Justice and Peace Pakistan, een bezoek aan Nederland. Gezamenlijk met Justitia et Pax vonden gesprekken plaats met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Tweede-Kamerleden. Ook werden de gezamenlijke plannen voor 2008 besproken. Eind december 2007 werd de situatie in Pakistan zeer ernstig door de moord op Benazir Bhutto. Er is regelmatig contact geweest tussen Justitia et Pax, CMC, en NCJP. De gezamenlijke lobbyplannen met NCJP zijn naar aanleiding van de recente gebeurtenissen aangepast (meer aandacht voor politieke vrijheden).

Nederlandse organisaties die werken met Pakistaanse partners hebben in 2008 een netwerk opgericht. Deze Nederlandse organisaties werken meer samen, vooral op het gebied van mensenrechten en lobby. Justitia et Pax speelt hier een coördinerende rol in. Op initiatief van Justitia et Pax bracht het netwerk een gezamenlijke verklaring uit over de positie van advocaten en mensenrechtenverdedigers in Pakistan. Naar aanleiding hiervan werden door het CDA kamervragen gesteld.

In maart 2008, tijdens de 7e sessie van de Mensenrechtenraad in Genève organiseerde Justitia et Pax de jaarlijkse bijeenkomst van de Pakistan NGO support Group. Hieraan namen drie organisaties uit Pakistan en tien organisaties uit Europese landen deel. De bijeenkomst stond in het teken van de gehouden verkiezingen in Pakistan en de ingeslagen weg naar democratie. De lobby op VN niveau stond in het teken van UPR. Pakistan was vlak na Nederland aan de beurt en alle ervaringen met de Nederlandse UPR werden gelijk gedeeld met Pakistaanse NGOs. Ondersteund door Justitia et Pax hebben Pakistaanse NGOs zeer goed in de UPR kunnen participeren:

- NGO rapport, geschreven door Justice and Peace Pakistan en ondertekend door 9 NGOs.
- Lobbyen van delegaties van staten, voorafgaand aan de UPR sessie.
- Monitoren van de UPR sessie door 5 partners uit Pakistan.
- Grote internationale mensenrechtenorganisaties voorzien van informatie voor hun verklaringen in de mensenrechtenraad over Pakistan bij de aanneming van het rapport.

In november vond een bijzondere bijeenkomst van de Pakistan Support Group plaats in Bonn. Er werden gezamenlijke strategieën afgesproken voor lobby richting EU en VN in 2009, door een groep NGO's die nog niet eerder hadden samengewerkt, waaronder ook Dalit organisaties. De continuïteit van de Pakistan Support Group werd hierdoor versterkt.

Behaalde resultaten:

- *Nederlandse organisaties werken meer samen en zetten zich gezamenlijk in voor mensenrechten in Pakistan.*
- *In de VN-Mensenrechtenraad is de mensenrechtensituatie in Pakistan uitvoerig besproken, met participatie van Pakistaanse NGO's.*
- *De Pakistan Support Group is versterkt, zowel aan de Pakistaanse als aan de Europese zijde.*

Voorzitterschap Breed Mensenrechten Overleg (BMO)

Justitia et Pax stuurde als voorzitter van het BMO een gezamenlijke brief aan de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken over de mensenrechtenstrategie. Justitia et Pax heeft ook een eigen commentaar geschreven. Ter voorbereiding op het Algemeen Overleg over de mensenrechtenstrategie op 27 maart werden gesprekken gevoerd met Kamerleden. Belangrijke punten van Justitia et Pax m.b.t. de mensenrechtenstrategie worden gedeeld door collega organisaties in het BMO. Dit zijn zowel positieve punten (waardering voor bijzondere aandacht voor mensenrechten, het belang van godsdienstvrijheid, mensenrechtenverdedigers, etc) als negatieve punten (coherentie tussen nationaal, Europees en internationaal beleid, vragen m.b.t. uitvoerbaarheid). N.a.v. de brief van het Breed Mensenrechten Overleg (BMO) aan de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken over de mensenrechtenstrategie werd Justitia et Pax Nederland, als voorzitter van het BMO, uitgenodigd voor een bijeenkomst met het kamerlid Çörüz (CDA) op 27 maart. Verder hebben kamerleden aan de Minister van Buitenlandse Zaken vragen gesteld in voorbereiding op het algemene overleg (AO) van 8 april over de Mensenrechtenstrategie. Alle vragen die individueel door Justitia et Pax en door het BMO aan de kamer werden gestuurd zijn hierin opgenomen.

Samen met het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) en AIM for human rights heeft Justitia et Pax de activiteiten van Nederlandse NGOs rond het Nederlandse mensenrechtenexamen bij de Universal periodic Review (UPR) gecoördineerd. Dankzij de inzet van Justitia et Pax hebben Nederlandse NGOs in alle onderdelen van het UPR proces kunnen participeren:

- Indienen van een NGO rapport (geschreven door NJCM, ondertekend door 17 NGOs).
- Monitoren van de UPR sessie (georganiseerd door Justitia et Pax, 6 NGOs waren aanwezig).
- Organiseren van een side event na de sessie met als gasten Staatssecretaris van Justitie mevrouw Albayrak en de Nederlandse mensenrechtenambassadeur Hamburger (georganiseerd door Justitia et Pax en NJCM, met steun van de International Commission of Jurists).
- Een verklaring uitspreken bij de aanneming van het rapport (door AIM for human rights, georganiseerd door Justitia et Pax).
- International Commission of Jurists voorzien van informatie voor hun verklaring bij de aanneming van het rapport (door Justitia et Pax).

Uit het BMO-voorzitterschap van Justitia et Pax vloeiden veel mogelijkheden voort, zoals een sleutelrol in de organisatie van 60 jaar UVRM. Ook werd er onder voorzitterschap van Justitia et Pax een BMO voor mensenrechten binnen Nederland opgericht. Eind 2008 werd het BMO-voorzitterschap overgedragen aan Hivos.

Behaalde resultaten:

- *Goede naamsbekendheid en betrouwbaarheid Justitia et Pax.*
- *Maximale participatie Nederlands maatschappelijk middenveld in buitenlands beleid van Nederland.*
- *Oprichting Breed Mensenrechten Overleg Nederland (BMO-NL)*

6. Migratie en Pluriformiteit

Een humaan en menswaardig vreemdelingenbeleid

Eind 2007 is Justitia et Pax een samenwerkingsverband aangegaan met Defence for Children International (DCI). Samen pleiten beiden organisaties voor de eigen rechtspositie van kinderen van ouders die worden verdacht van oorlogsmisdaden, onder artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag en ondersteunen het Comité Foute Kinderen Bestaan Niet. Dit Comité is opgericht door kinderen van de zogenaamde "1F-ouders", die vaak al tien jaar in Nederland wonen.

In januari 2008 vond een door Justitia et Pax en DCI georganiseerde *expertmeeting* plaats met een brede groep betrokken organisaties, zoals Amnesty International en de UNHCR, waarbij de rechtspositie van deze specifieke groep kinderen centraal stond. De belangrijkste uitkomst van deze bijeenkomst was dat er twee gemeenschappelijke en dus breed gedragen standpunten werden ingenomen, aan de hand waarvan Justitia et Pax en DCI het project verder konden vormgeven.

In februari werd de brochure "Ik heb recht op mijn eigen rechten" over de rechtspositie van kinderen met een 1F-ouder gepubliceerd. Een uitgave van het eerder genoemde Comité, DCI en Justitia et Pax. De brochure werd aangeboden aan de Staatssecretaris van Justitie en door vertegenwoordigers van het Comité, DCI en Justitia et Pax overhandigd aan de Kamercommissie voor Justitie. Ook heeft Justitia et Pax samen met DCI gesprekken gevoerd met verschillende Tweede Kamerfracties. Mede dankzij deze uitgebreide lobby is er in de media herhaaldelijk aandacht geweest voor dit onderwerp.

Naar aanleiding van de notitie *De toepassing van artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag* van de Minister en Staatssecretaris van Justitie van 9 juni, waarin de zorgen van Justitia et Pax en DCI erkend worden, hebben Justitia et Pax en DCI een gezamenlijk persbericht laten uitgaan.

In september kondigde de Staatssecretaris van Justitie aan dat kinderen van 1F alsnog onder de Pardonregeling komen te vallen en dat het 1F-stempel van de vader na tien jaar verblijf in Nederland voor deze kinderen komt te vervallen. Daarmee is die reden om kinderen uit te sluiten van de Pardonregeling komen te vervallen. Het Nederlandse regeringsbeleid op dit punt werd in november 2008 formeel gewijzigd.

Behaalde resultaten:

- *Binnen de Nederlandse politiek is bijzondere aandacht voor en discussie over de rechtspositie van deze specifieke groep kinderen.*
- *Beleidsmakers hebben erkend dat deze kinderen geen slachtoffers mogen zijn van de eventuele daden van hun ouders.*
- *De positie van kinderen van 1F is verbeterd doordat het "1F-stempel" van de vader na tien jaar verblijf in Nederland voor deze kinderen komt te vervallen*
- *Justitia et Pax wordt benaderd en geraadpleegd door externen als het om dit onderwerp gaat (naamsbekendheid m.b.t. dit onderwerp).*

Justitia et Pax voert het secretariaat en is lid van de Projectgroep Vluchtelingen van de Raad van Kerken. De Projectgroep Vluchtelingen heeft over verschillende onderwerpen haar zorg uitgesproken en daarover met de Staatssecretaris van Justitie gecorrespondeerd. Als secretariaat van de Projectgroep is Justitia et Pax aangewezen om de periodieke nieuwsbrief samen te stellen en te verspreiden.

De Projectgroep werkte begin 2008 aan reacties op het nieuwe Europese terugkeerbeleid en de veranderingen die het Ministerie van Justitie heeft aangebracht in de Nederlandse asielprocedure. Justitia et Pax heeft coördinerende rol gehad bij de organisatie voor de Werkdag Vluchtelingen 2008, waar de Staatssecretaris van Justitie in debat ging met de achterban van de Projectgroep Vluchtelingen van de Raad van Kerken over de huidige situatie van het asiel- en migratiebeleid in Nederland.

In samenwerking met het Justitiepastoraat werkt Justitia et Pax met een groep katholieke geestelijk verzorgers die in verschillende detentiecentra werkzaam zijn, aan aanbevelingen voor religieuze leiders en de Nederlandse politiek over humaniteit in vreemdelingenbewaring. Dankzij dit initiatief van Justitia et Pax kunnen zij hun ervaringen en zorgen aan de orde stellen. Vanaf eind 2007 zijn er door Justitia et Pax verschillende gespreksgroepen met de katholieke geestelijk verzorgers georganiseerd, waaruit een aantal gemeenschappelijke standpunten naar voren kwamen en waar de strategie voor het verloop van

dit project werd bepaald. Naar aanleiding van de informatie die uit deze gespreksgroepen naar voren is gekomen, schrijft Justitia et Pax een rapport dat in 2009 zal worden afgerond.

In verband met een bezoek van de Commissaris voor de Rechten van de Mens van de Raad van Europa aan Nederland in september 2008, heeft Justitia et Pax hem geïnformeerd over de zorgen omtrent vreemdelingenbewaring en suggesties gedaan voor vragen aan de Nederlandse overheid.

Behaalde resultaten:

- *Justitia et Pax maakt deel uit van een breed netwerk van organisaties die zich gezamenlijk inzetten voor de rechten van vluchtelingen, asielzoekers, migranten, ongedocumenteerden en illegalen in Nederland.*
- *Participatie van Katholieke geestelijk verzorgers in een initiatief van Justitia et Pax.*
- *Naast een algemeen rapport over vreemdelingendetentie (Amnesty International), een rapport vanuit het perspectief van medici die in vreemdelingendetentie werken (Johannes Wier Stichting), komt er nu vanuit Justitia et Pax een rapport vanuit het perspectief van geestelijk verzorgers m.b.t. humaniteit in vreemdelingenbewaring.*

Religieuze pluriformiteit en de vrijheid van godsdienst en overtuiging

Justitia et Pax voert het secretariaat en is lid van het Platform Godsdienstvrijheid en het Breed Overleg Godsdienstvrijheid. In april 2008 vond een bijeenkomst van het Platform Godsdienstvrijheid plaats, waarbij een overleg met de mensenrechtenambassadeur werd voorbereid. Op 25 februari is namens het Platform Godsdienstvrijheid gereageerd op de mensenrechtenstrategie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In haar reactie draagt het Platform tien aanbevelingen aan voor de Tweede Kamer. Op 8 mei spraken afgevaardigden van het Breed Overleg Godsdienstvrijheid met de mensenrechtenambassadeur op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Onderwerpen die werden besproken zijn onder andere de positie van religieuze minderheden in Algerije, Iran, Griekenland en Pakistan.

Behaalde resultaten:

- *Het Breed Overleg Godsdienstvrijheid is meer een afspiegeling van de levensbeschouwelijke groeperingen in Nederland doordat verschillende moslim koepelorganisaties zich hebben aangesloten bij de bijeenkomsten van het Platform.*
- *Maximale participatie Nederlands maatschappelijk middenveld in implementatie van de mensenrechtenstrategie op het gebied van Godsdienstvrijheid.*
- *Naar aanleiding van de uitkomsten van de jubileumbijeenkomst 40 jaar Justitia et Pax zal ook de lobbystrategie op het gebied van godsdienstvrijheid en religieuze pluriformiteit in Nederland worden herschreven.*

Matra-project "Getting the ethnic minority voice heard in Georgia"

Justitia et Pax diende samen met PMMG, de Georgische partner van Justitia et Pax, een Matra (Maatschappelijke Transformatie) projectvoorstel in bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Met het Matra-programma bevordert het ministerie van Buitenlandse Zaken sinds 1994 de opbouw van het maatschappelijk middenveld (civil society) in de Midden- en Oost-Europese landen.

In januari lanceerden Justitia et Pax en PMMG het project in Tbilisi met een presentatie van de directeuren van beide organisaties. Het publiek bestond uit Georgische parlementariërs, vertegenwoordigers van andere Georgische staatsorganen, de Nederlandse ambassadeur in Georgië, andere diplomaten, internationale organisaties, lokale NGOs, autoriteiten van de zelfbesturende regio's, en media.

De coördinatie van het project wordt gedaan door Justitia et Pax medewerkster Jagoda Paukovic. Zij heeft drie werkbezoeken afgelegd en was betrokken bij de totstandkoming van de trainingsmodules en het geven van de trainingen zelf. Het projectteam (Justitia et Pax, PMMG, het Helsinki Burgercomité van Tuzla in Bosnië Herzegovina) heeft de trainingsmodules voorbereid voor de twee series trainingen: een trainingssessie voor burgers in juni en juli een trainingssessie voor lokale autoriteiten in november en december. Ongeveer 600 mensen uit de vijf minderheidsregio's in Georgië hebben een training ontvangen. In Georgië is er sprake van compacte minderheidsregio's. Dit wil zeggen dat in een bepaald gebied een etnische groep dominant is die echter landelijk gezien een minderheid vormt ten opzichte van het totaal aantal inwoners. Verder is het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek voorbereid en uitgevoerd.

Van januari tot april hebben er ontmoetingen plaats gevonden met regionale NGO's zowel in de regio's als in gezamenlijk in Tbilisi. Verder hebben er in de regio's ontmoetingen plaatsgevonden met leden van de lokale zelfbesturende autoriteiten, hoofden van de stadsraden, lokale afgevaardigden en gouverneurs van de regio's.

Naast Helsinki Citizens Assembly Tuzla waren ook Liga Pro Europa uit Roemenië and Amalipe uit Bulgaria (alle drie langdurig partner van Justitia et Pax) betrokken bij het project (in de trainingen of door uitvoering van het kwantitatieve of kwalitatieve onderzoek).

Behaalde resultaten:

- *Deelnemende burgers van de trainingen zijn in staat gesteld om de belangrijkste sociale en economische issues in hun regio's te identificeren en aan te kaarten. Ook hebben zij concrete voorstellen gedaan voor kleine projecten gericht op aanpak van deze problemen.*
- *De vertegenwoordigers van lokale autoriteiten hebben tijdens het eerste deel van het project ervaringen opgedaan met het identificeren van behoeften van burgers en lokale gemeenschappen alsmede in het voorbereiden en aandragen van oplossingen voor lokale problemen. Ze zijn actief bezig om de publieke consultaties voor te bereiden, die het tweede deel van het project zullen uitmaken.*
- *Verschillende donoren in Georgië hebben naar aanleiding van de uitkomsten van het MATRA-project interesse om nieuwe kleine deelprojecten te financieren.*
- *De trainingsmethoden en de uitkomsten van de trainingssessies worden naar aanleiding van de twee trainingsmodules verwerkt en gepubliceerd in het Georgisch, Russisch en het Engels. De verschillende uitgaven worden onder lokale NGO's in de vijf regio's van Georgië verspreid om als handboek te fungeren.*
- *Tijdens de Russisch-Georgische crisis is het voorjaar van 2008 werd PMMG, mede dankzij de bekendheid van het MATRA-project, geconsulteerd door de OVSE en de EU. PMMG werd hierbij uitgenodigd voor bijeenkomsten in Warschau en Brussel om mee te denken over mogelijke oplossingen van het conflict.*

7. Overige activiteiten

60 Jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

Op 10 december 2008 bestond de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) 60 jaar. De Stichting 60 jaar UVRM zag dit als een goede gelegenheid om kennis van jongeren over mensenrechten en bewustzijn van het belang ervan te vergroten. Weinig jongeren weten wat deze rechten inhouden en de betrokkenheid is laag¹. Ondanks de beperkte kennis van mensenrechten blijkt uit onderzoeken en activiteiten dat er interesse is onder jongeren voor mensenrechtenonderwerpen. Dit geldt zeker wanneer deze op een manier overgebracht worden die aansluit op de belevingswereld van jongeren. Dit wordt ook ondersteund door de bereidheid van jongeren deel te nemen aan campagnes op bijv. festivals georganiseerd door bijv. Amnesty International (handtekening zetten of sms versturen) of Coolpolitics (debatten met cabaretiërs, politici en jongeren). De doelstelling van het project 60 jaar UVRM was dat jongeren in de leeftijd van 15 tot 25 jaar in Nederland kennis hebben van mensenrechten en betrokken zijn bij mensenrechten. Meer specifiek willen we dat zoveel mogelijk jongeren na afloop van het project basiskennis hebben over mensenrechten. Door concrete voorbeelden te geven van mensenrechten(schendingen) in Nederland en daarbuiten, waar jongeren zich in kunnen verplaatsen, hopen we hun betrokkenheid bij mensenrechten te vergroten.

Het festival op 10 december was een groot succes. Boven ieders verwachting kwamen er op deze regenachtige woensdagavond 1200 bezoekers naar het Paard van Troje om het Right Now festival mee te maken. De sfeer van het festival was zeer goed en gemoedelijk en iedereen had het erg naar zijn zin. Het programma was divers en zowel wat betreft inhoud als wat betreft entertainment was het programma goed voorzien en uitgebalanceerd. De verschillende onderdelen werden goed tot uitstekend bezocht. Om de doelgroep te informeren over en betrekken bij mensenrechten is gekozen voor een combinatie van een campagne en een festival. De campagne vooraf maakte het mogelijk om een nog grotere groep jongeren te bereiken. Deze landelijke Write your own right-campagne riep jongeren op om een nieuw mensenrecht te verzinnen dat de rechten uit de UVRM aanvult. Jongeren konden dit op een digitale 'muur' op www.rightnowfestival.nl zetten en vroegen hiermee tegelijkertijd de regering om blijvend aandacht te besteden aan mensenrechten binnen en buiten Nederland. De inzenders van de 100 beste en opvallendste mensenrechten konden als VIP-gast het festival bezoeken. Hun rechten, verzameld in het Book of Rights, zijn tijdens het festival overhandigd aan minister Verhagen. De campagne bood jongeren de kans snel en concreet bij te dragen aan mensenrechten. Een gevoel van betrokkenheid bij mensenrechten werd hierdoor vergroot. Ook werden mensenrechten voor jongeren dichterbij gehaald door verhalen van jongeren die zelf opkomen voor mensenrechten (de zogenaamde voorvechters) onder de aandacht te brengen. Stichting 60 jaar UVRM en Platform Mensenrechteneducatie hebben in hetzelfde kader ook een wedstrijd 'Mijn rechten = Jouw rechten!' in het leven geroepen. In het kader van deze wedstrijd konden leerlingen van verschillende schooltypes hun bijdrage inzenden voor deze wedstrijd. De opdracht voor de verschillende schooltypes was: Basisonderwijs: organiseer een verjaardagsfeestje voor de mensenrechten, VMBO: ontwerp promotiemateriaal voor jongeren over één mensenrecht, HAVO/VWO: schrijf een pre-ambule bij de Nederlandse grondwet en de pabo-studenten: ontwerp een les over mensenrechten voor groep 7/8 van het basisonderwijs.

Behaalde resultaten:

- *Door het inzetten van media en marketing is een miljoenenpubliek bereikt, honderdduizenden mensen hebben artikelen en interviews in populaire media met het thema mensenrechten gelezen of onder ogen gehad, terwijl meer dan 10.000 jongeren de campagne website hebben opgezocht om zich te informeren over het 60 jaar bestaan van de universele mensenrechten. (bijv. in Metro - heeft een oplage van bijna 2 miljoen lezers, waarvan veel in onze doelgroep)*
- *Multimediale campagne (posters, gedrukte media, radio, websites/banners, social networks, Facebook en Hyves) versterkte de identiteit en heeft bijgedragen aan het bereiken van tienduizenden jongeren in*

¹ Dit blijkt onder meer uit het onderzoeksverslag van het Jeugdraadpanel over kinderrechten. Ook een onderzoek van de Liga voor de Rechten van de Mens laat zien dat de kennis onder de Nederlandse bevolking beperkt is: http://www.ligarechtenvandemens.nl/onderzoeksartikelvoorligasite_000.htm.

Nederland. Door deze multimediale, zowel inhoudelijk sterke als visueel aantrekkelijke, campagne in samenspel met een goed doordacht, breed en op de doelgroep gericht festival, zijn alle doelen die de Stichting 60 jaar UVRM zich vooraf gesteld had, gehaald.

- *Het festival werd door minstens 1200 jongeren bezocht. (Veel jonge bezoekers (16-20 jaar), van de gewenste doelgroep (VMBO, MBO). Op succesvolle wijze is een nieuwe doelgroep aangesproken over een zeer relevant politiek-maatschappelijk onderwerp.*
- *Een netwerk aan organisaties werd opgebouwd dat de nodige kennis, ervaring en enthousiasme in huis om op effectieve wijze de bewustwording van jongeren over mensenrechten verder te bevorderen.*

8. Communicatie

Justitia et Pax wil mensen informeren, motiveren en inspireren om zich voor gerechtigheid en vrede in te zetten. Communicatie is daarvoor van groot belang, en in het kader van het meerjarenplan worden middelen ingezet om de verschillende communicatiemogelijkheden aan te passen en te verbeteren.

De website zal een nieuwe opzet krijgen, hiervoor zijn contacten gelegd met een communicatiebureau, de verwachting is dat de vernieuwde website in het najaar van 2009 klaar is.

De huisstijl werd ter gelegenheid van het jubileumjaar aangepast en het drukwerk is voorzien van het jubileumlogo dat speciaal voor deze gelegenheid is ontworpen.

De nieuwsbrief heeft een grondige herziening ondergaan en een nieuwe opzet gekregen passend in de huisstijl. Verder is in elk van de vier reguliere nieuwsbrieven aandacht geschonken aan het 40 jaar bestaan door middel van een verhalend historisch overzicht vanaf de oprichting in 1968 tot aan het jubileumjaar (de jaren '70 - '80 - '90 - 2000 e.v.). In de decemberuitgave lag de nadruk op de activiteiten rond 10 december en de viering van 60 jaar UVRM met de Interreligieuze conferentie Faith in Human Rights, de uitreiking van de eerste Mensenrechtentulp en het Right Now festival. Een extra editie met een uitgebreid verslag van de jubileumviering verscheen al in september.

Relaties ontvingen in juni en december een donateursbrief waarin steun werd gevraagd voor het werk van Justitia et Pax. Door verbeteringen in relatiebeheer konden meer dan 380 *nieuwe* relaties worden aangeschreven. De verwachting is dat door verdere verbetering in 2009 dit aantal zal kunnen worden uitgebreid.

Behaalde resultaten:

- *Donateursbrief (juni en december, fondsenwervende actie).*
- *Website wordt voorzien van nieuwe opzet.*
- *Huisstijl aangepast m.b.t. 40 jaar Justitia et Pax Nederland.*
- *Voorwoord voor uitgave over MDG door Bisdom Rotterdam.*
- *Halfjaarlijkse en Eindejaarsrapportage, verspreid onder donoren.*
- *Digitale tentoonstelling 'Open for me the gates of justice' (vertoond tijdens 40 jaar Justitia et Pax).*
- *Artikelen gepubliceerd in KNR Bulletin.*
- *Persberichten geschreven en verspreid (zie betreffende projecten).*
- *Ontwikkeling website, campagnemateriaal voor Right Now festival (60 jaar UVRM).*
- *Ontwikkeling website, campagnemateriaal voor Interreligieuze Conferentie Faith in Human Rights.*
- *Uitbreiding van aantal relaties (+380) door verbetering relatiebeheer (wordt vervolgd in 2009).*

Publicaties:

- *Jaarverslag 2007.*
- *Verkort Jaarverslag 2007 (nl en eng).*
- *MDG kaartjes (nl) (ongewijzigde herdruk).*
- *Nieuwsbrief: vier reguliere Nieuwsbrieven met speciale aandacht voor geschiedenis van Justitia et Pax, en in het decembernummer weergave van de activiteiten op en rond 10 december.*
- *Nieuwsbrief: een extra editie geheel in teken van 40 jaar Justitia et Pax.*
- *Dvd over 40 jaar Justitia et Pax en over het werk van Justitia et Pax in DR Congo i.s.m. KRO en door KRO uitgezonden in tv-programma 'Soeterbeeck'.*
- *Brochure 'Ik heb recht op mijn eigen rechten' (kinderen met een 1F ouder) i.s.m. Defence for Children International (DCI).*
- *Handboek Seksueel Geweld 'Qu'est-ce-que tu as fait á ma soeur?' (gewijzigde herdruk).*
- *Rapport 'State of Human Rights in West Papua, Indonesia' (UPR).*
- *Rapport 'Human Rights and the Environment in West Papua, Indonesia'.*

9. Organisatiestructuur

De bisschoppelijke *Commissie Justitia et Pax Nederland* is in 1968 door de Bisschoppenconferentie in het leven geroepen. In 1973 is door de Bisschoppenconferentie en een aantal katholieke organisaties op het terrein van missie, ontwikkeling en vrede (Vastenactie, Mensen in Nood, Bisschoppelijke Adviescommissie voor Latijns Amerika, Nederlandse Missieraad en Pax Christi) besloten om een aparte stichting *Justitia et Pax Nederland* op te richten om het draagvlak binnen de Nederlandse samenleving te garanderen en om de financiële continuïteit van het werk veilig te stellen. De Stichting is het uitvoeringsorgaan van de Commissie Justitia et Pax. De leden van de Commissie vormen het bestuur van de stichting.

Justitia et Pax is een professionele organisatie met relevante programma's en een evenwichtige organisatiestructuur, noodzakelijk voor het bereiken van haar missie en doelstellingen. Centraal in haar personeelsbeleid staat individuele verantwoordelijkheid binnen een team van deskundigen die samen de uitvoering en het beheer van de activiteiten zoals beschreven in het meerjarenplan, op een flexibele, innovatieve en effectieve wijze ter hand nemen. Communicatie en beleidsbeïnvloeding zijn hierbij een essentieel onderdeel.

Justitia et Pax heeft de volgende organisatiestructuur:

Commissie Justitia et Pax

De Commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de oprichtende missie- en ontwikkelingsorganisaties en andere door de Commissie voorgedragen en door de Bisschoppenconferentie aangewezen organisaties en instellingen. De leden van de Commissie vormen het bestuur van de *Stichting Justitia et Pax Nederland*.

Dagelijks Bestuur

Vanuit haar midden benoemt de Commissie een dagelijks bestuur van drie leden. De secretaris van de Commissie is tevens ambtelijk secretaris van het dagelijks bestuur en directeur van het secretariaat van Justitia et Pax.

Vrienden van Justitia et Pax

Om het draagvlak van Justitia et Pax binnen Nederland te vergroten is er een Stichting Vrienden van Justitia et Pax opgericht in 1994. De vrienden geven jaarlijks een zelf te bepalen bedrag aan Justitia et Pax. Vier maal per jaar ontvangen zij informatie over Justitia et Pax via de gratis Nieuwsbrief (oplage 1700).

Secretariaat van de Commissie Justitia et Pax

Het secretariaat is gevestigd in Den Haag en is verantwoordelijk voor de uitvoering en het beheer van de activiteiten zoals vermeld in het meerjarenplan volgens professionele standaards.

Per 31 december 2008 had Justitia et Pax 16 betaalde medewerkers.

Daarnaast verleenden stagiairs en vrijwilligers steun bij voorbereiding en activiteiten.

In het tweede jaar van het strategisch plan werd opnieuw veel aandacht besteed aan training en opleiding (katholieke sociale leer, mensenrechten). Op het gebied van beleidsbeïnvloeding nam het gehele team van Justitia et Pax deel aan een training resultbased Management (RBM) van 19 tot en met 23 mei. Bij deze training lag de nadruk op toepassing van de theorie in de dagelijkse praktijk.

10. Samenwerking

Justitia et Pax heeft sterke wortels in de Nederlandse samenleving. Als bisschoppelijke commissie maakt zij deel uit van de kerkelijke structuur. Zij heeft strategische samenwerkingsverbanden met de maatschappelijke organisaties die deel uitmaken van de Commissie.

De kerkelijke setting, het internationale netwerk van Justitia et Pax, het christelijk sociale gedachtegoed en de kennis op het gebied van mensenrechten dragen ertoe bij dat Justitia et Pax in deze samenwerkingsverbanden een stevige rol speelt die door de partners op waarde wordt geschat. Door deze samenwerkingsverbanden kan een diversiteit aan financieringsbronnen worden gerealiseerd.

In de Bisschoppenconferentie zijn de werkvelden verdeeld onder bisschop-referenten en -portefeuillehouders. Justitia et Pax valt binnen het werkveld Kerk en Samenleving met bisschop Dr. G. de Korte als bisschop-referent. Justitia et Pax staat de bisschoppen en in het bijzonder de bisschop-referent met advies terzijde. De bisschop-referent wordt regelmatig geïnformeerd over en is ook betrokken bij de activiteiten van Justitia et Pax. Zoals inmiddels gebruikelijk kreeg een delegatie van Justitia et Pax in de juni-vergadering van de Bisschoppenconferentie de gelegenheid haar werkzaamheden te presenteren.

Multilateraal Beraad Kerk en Samenleving

Tweemaal per jaar vindt overleg plaats tussen de bisschop-referent Kerk en Samenleving en relevante landelijke en diocesane instellingen op dit gebied: het Multilateraal Beraad Kerk en Samenleving. Het overleg dient ter wederzijdse informatie en coördinatie.

Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad

Het LKDB is een overlegorgaan tussen Justitia et Pax, Actioma, LIAN/DISK, Vastenactie, Vincentiusvereniging en diocesane diaconale functionarissen.

Diaconale Alliantie

De Diaconale Alliantie wil het diaconale werk dat gebeurt met, door en voor mensen in nood en in de marge, helpen versterken. Dat doet zij met een website (www.rkdiakonie.nl) en met een educatieve impuls. De Diaconale Alliantie is een samenwerkingsverband van het LKDB, Arbeidspastoraat-DISK en Justitia et Pax.

Cordaid

Voor de periode 2007 - 2010 sloten Cordaid en Justitia et Pax een strategische alliantie. In deze periode werken de organisaties samen aan de programma's Papua, Land van Vrede, Rechten van Dalitvrouwen, Vrede en Verzoening in de Regio van de Grote Meren in Afrika en Seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes. In het verslagjaar gaf Cordaid financieel en inhoudelijk extra steun aan de activiteiten op 10 december: de viering van zestig jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de Internationale Interreligieuze Conferentie.

CMC

De samenwerking met CMC richt zich op het thema Vrede en verzoening ter versterking van de actieve inzet van basisorganisaties. Justitia et Pax richt daarbij haar aandacht op het zogeheten 'Noordwerk': het vertalen van de stem van partners uit het Zuiden naar onze eigen samenleving in Nederland en in Europa. De samenwerking met CMC heeft specifiek betrekking op Papua, Pakistan, India, de regio van de Grote Meren in Afrika.

Centrum voor Gerechtigheid en Verzoening

Het CJR biedt ondersteuning aan religieuze leiders en hun gemeenschappen om de mogelijkheden te onderzoeken van gerechtigheid en verzoening waarmee een gewelddadig verleden te boven gekomen kan worden. Bij het bestrijden van straffeloosheid legt CJR onder meer een link naar het Internationaal Strafhof. CJR is eind 2003 begonnen als een programma van *Justitia et Pax*. Helaas bleek dat het niet mogelijk was om voor 2009 tot een sluitende begroting te komen; daarom heeft het CJR-bestuur besloten om de activiteiten te beëindigen.

Het internationale Justitia et Pax-netwerk

Het wereldwijde netwerk van *Justitia et Pax*-commissies is voor de Nederlandse commissie van grote waarde. In de verbinding met deze commissies, die zich met een identiek mandaat inzetten voor menselijke waardigheid en sociale gerechtigheid in hun eigen samenleving, komen onze internationale programma's tot stand. De betrokkenheid van de lokale kerk is een *conditio sine qua non* voor elk programma. In dit jaarverslag is al de samenwerking vermeld met *Justitia et Pax*-commissies in West-Papua, Pakistan, India en de regio van de Grote Meren. Het project over seksueel geweld tegen vrouwen in conflictsituaties is tot stand gekomen op verzoek van en in consultatie met *Justitia et Pax* in Congo. In het verslagjaar werden diverse veldbezoeken gebracht, onder meer aan het Aartsbisdom Juba in Zuid-Soedan waar *Justitia et Pax* Nederland helpt bij het weer opbouwen van de lokale *Justitia et Pax*-structuren; aan de nationale commissie *Justitia et Pax* in Khartoum, Soedan; aan de diocesane commissie in Goma, Oost-Congo; aan de commissie van het Aartsbisdom Gulu in Noord Oeganda; aan enkele diocesane commissies in West Papua; en aan het Office for International Justice and Peace in Washington.

Tijdens de Algemene Vergadering van *Justitia et Pax* Europa in Belgrado, eind september, droeg de Duitse commissie *Justitia et Pax* het voorzitterschap van de Europese Conferentie over aan de Franse commissie. Mgr. Gérard Defois, emeritus aartsbisschop van Reims en Lille, werd gekozen tot voorzitter. Voorafgaande aan de Algemene Vergadering vonden de studie- en ontmoetingsdagen plaats rond het thema verzoening. De animo voor deze Europese ontmoetingen is groot, omdat ze een vorm van gezamenlijk leren en handelen geworden zijn. Eerder werden Albanië, Ierland, Palermo en de Oekraïne bezocht voor een nadere oriëntatie. Dankzij de plaatselijke Commissies komt men zeer dicht bij de lokale bevolking. In Servië en Kroatië konden wij dit keer spreken met veel groepen die in de conflicten van de afgelopen tijd betrokken waren: Serven, Kroaten en Albanezen; orthodoxen, moslims en rooms-katholieken; burgers, politici, sociale leiders en overheidsbestuurders. Allen zijn op hun manier getekend door een complex oorlogsverleden. We hoorden, door alle bittere ervaringen heen, een werkelijk verlangen naar verzoening en sociale rust in de regio, en naar nieuwe vorming en educatie voor de zeer jonge bevolking. Interreligieuze samenwerking kan een krachtige factor van verzoening zijn binnen Servië en tussen Servië en de buurlanden, en dat is een opdracht die de Europese *Justitia et Pax*-commissies zich opnieuw ter harte mag nemen.

In het verslagjaar bestonden er frequente schriftelijke en persoonlijke contacten met de Pauselijke Raad *Justitia et Pax* in Rome.

Overige contacten

Justitia et Pax vindt haar bondgenoten en samenwerkingspartners niet alleen in de katholieke wereld. In oecumenisch verband wordt samengewerkt met de Raad van Kerken in Nederland, met de Wereldraad van Kerken in Genève, en met diverse interreligieuze organisaties en netwerken op nationaal en internationaal niveau. Dankzij deze al jaren bestaande oecumenische en interreligieuze contacten was het mogelijk op 10 december de Interreligieuze conferentie *Faith in Human Rights* te organiseren. In het dagelijks werk treffen we regelmatig andere Nederlandse mensenrechtenorganisaties, en het internationale werk zou ondenkbaar zijn als *Justitia et Pax* niet zou kunnen terugvallen op organisaties en verbanden als *Cidse*, *Caritas Internationalis*, *Franciscans International* en *Dominicans for Justice and Peace*, *Lutheran World Federation*, *Bahà'í International Community*, *Jesuit Refugee Service* en het *International Jesuit Network for Development*, *Pax Romana* en de *International Service for Human Rights* in Genève.

11. Financiën

Justitia et Pax is voor de financiering van haar infrastructuur en haar activiteiten afhankelijk van bijdragen van Cordaid, CMC, Solidaridad, de Stichting Vrienden van Justitia et Pax en van religieuze instituten. Daarnaast ontving zij voor specifieke projecten in het verslagjaar subsidies van diverse fondsen.

Exploitatierkening

Staat van baten en lasten

<u>Baten</u>		<u>Werkelijk 2008</u>	<u>Werkelijk 2007</u>	<u>Begroot 2008</u>
Bijdragen Justitia et Pax	1.686.460	1.165.120	1.829.592	
Mutatie projectverplichting	49.189	-28.144	p.m.	
Rente	27.511	11.006	6.250	
Overige baten	<u>150.498</u>	<u>19.981</u>	<u>0</u>	
		1.913.657*	1.167.962*	1.835.842
<u>Lasten</u>				
Personeelskosten	757.842	603.791	694.417	
Organisatiekosten	87.480	52.276	38.739	
Algemene kosten	35.969	28.488	34.000	
Huisvestingskosten	42.255	32.976	33.966	
Dienstverlening Cordaid/CMC	15.418	9.545	11.174	
Automatisering	24.110	17.276	13.460	
Projectkosten	792.379	338.130	1.117.449	
Overige lasten	<u>73.591</u>	<u>55.231</u>	<u>0</u>	
		1.829.044	1.137.713	1.943.205
<i>Resultaat boekjaar</i>		<u><u>84.613</u></u>	<u><u>30.249</u></u>	<u><u>-107.363</u></u>

De jaarrekening van Justitia et Pax wordt gecontroleerd door accountantskantoor N.J. van Dam te Rijswijk. Nadat het bestuur kennis had genomen van de goedkeurende verklaring van de accountant, werden de jaarstukken 2008 vastgesteld.

* verschil in optelsom wordt veroorzaakt door afronding van de bedragen.

12. Mensen bij Justitia et Pax

Commissie

Dhr prof. dr. A.J.M. Plasschaert	voorzitter
Dhr S. Brussel	op persoonlijke titel, penningmeester
Dhr drs. M.A.J. Coolen	uit de Stg. Bisschoppelijke Adviescie. voor Latijns-Amerika
Dhr drs. H.J.G.M. Crijns	uit de Landelijke Instelling voor R.K.-Arbeidspastoraat
Dhr drs. L.P.W.M. Geeraedts	adviserend lid, uit de KRO
Dhr dr. C.W. Hübenthal	op persoonlijke titel
Dhr prof. dr. A.H.M. van Iersel	uit RK Justitiepastoraat
Dhr prof. dr. A.M. van Kalmthout	op persoonlijke titel
Dhr K. van Kortenhof	adviserend lid, uit de Vakcentrale CNV
Dhr drs. P.A.M. Kuijper	vanuit Cordaid
Mw mr. S. van Lokven	op persoonlijke titel
Zr. H.A.M.M. van Luytelaar	uit de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR)
Mw drs. J.A. Offermans	uit de Unie NKV
Dhr E. Ruigrok	uit IKV/Pax Christi
Dhr drs. V.M. Scheffers	algemeen secretaris
Dhr dr. C.L.N. Schilder	uit CMC
Mw drs. M.H.A. ter Steeg-van Wayenburg	op persoonlijke titel, vice-voorzitter
Dhr C.Ton	secundus, vanuit CMC
Dhr dr. J.B.P. Veldman	uit de Nederlandse Missieraad

Dagelijks bestuur

Dhr prof. dr. A.J.M. Plasschaert	voorzitter
Mw drs. M.H.A. ter Steeg-van Wayenburg	vice-voorzitter
Dhr S. Brussel	penningmeester
Dhr drs. V.M. Scheffers	ambtelijk secretaris

Secretariaat

Dhr drs. V.M. Scheffers	directeur
Mw W. Anant	management assistent (van mei t/m dec.)
Mw M.E. van der Beek	themaverantwoordelijke (tot mei)
Mw ir. M. Benschop-Jansen	consultant
Mw J.M.T. van Dalen	management assistent
Mw drs. M. Derksen	vrijwilligster (van okt. t/m dec.)
Mw D. van Doren	stagiaire (van sept. t/m dec.)
Dhr J. van Essen	stagiair (van nov. t/m dec.)
Dhr T.B. Fernandes M.Sc. M.E.	coördinator onderzoeksprogramma
Mw mr. F.A. Haijer	themaverantwoordelijke
Dhr drs. J.H. de Jonge	programmamedewerker (vanaf feb.)
Mw C.M. Kikkert	management assistent (vanaf mrt.)
Mw P.C. Lai	stagiaire (van juli t/m sept.)
Mw mr. M. Lourijzen	themaverantwoordelijke (vanaf sept.)
Mw J. Mangubhai	vrijwilligster (vanaf okt.)
Mw drs. J. Naber	beleidsmedewerker
Mw drs. J. Paukovic	beleidsmedewerker
Mw drs. M.A.R. Peperkamp	themaverantwoordelijke
Dhr W. Ruijgrok	financieel deskundige
Mw drs. N.M. van Schagen	programmamedewerker
Mw drs. N. Vermeulen	programmamedewerker
Mw drs. A.M. van Voorst	beleidsadviseur
Dhr mr. S.B. van der Zwaan	adjunct-directeur (vanaf mrt.)/waarnemend (vanaf mei)
Mw E. van de Wetering	stagiaire (vanaf juli)

13. Let us face the future

Toespraak van Victor Scheffers bij gelegenheid van het 40-jarig jubileum van Justitia et Pax Nederland en zijn eigen 25-jarig ambtsjubileum, op 10 september 2008 in de Nieuwe Kerk in Den Haag.

Geachte en dierbare aanwezigen, vrienden en vriendinnen van Justitia et Pax,

Cicero heeft mij gewaarschuwd. In "De oratore", twee jaar geleden in een prachtige Nederlandse vertaling uitgegeven als "De ideale redenaar", laat hij in het huis van Crassus zeven redenaars gesprekken voeren over hun vak. Ik citeer Crassus: *"Men neemt een loodzware taak op zich door te pretenderen, dat men in een grote menigte waar iedereen zwijgt, als enige aangehoord moet worden over zaken van het allergrootste belang. Onder het gehoor bevindt zich immers nauwelijks iemand, die niet scherper de gebreken bij de spreker waarneemt dan zijn goede kwaliteiten."* Dat maakt mij bescheiden. U heeft immers al velen moeten aanhoren, de receptie wacht en dan wil ik toch nog het laatste woord hebben. Ik begin dan ook met enige bevangenheid, in de hoop dat ik aan uw hooggespannen verwachtingen kan voldoen.

In de zomer van 1983 solliciteerde ik naar de functie van secretaris van Justitia et Pax. Die stap was geen breuk met mijn verleden, integendeel: ik was ervan overtuigd dat ik in die functie iets zou kunnen verwezenlijken wat ik al langer had gewild: het vorm geven aan mijn engagement met kerk en samenleving en met politiek in de breedste zin van het woord, en aan mijn belangstelling voor bestuurlijke en organisatorische aspecten. Het was een unieke kans om bezieling en professie dicht bij elkaar te brengen.

Godsdienst heeft een grote invloed gehad op mijn jeugd en mijn vorming. Het geloof was in de jaren vijftig en zestig eigenlijk overal: thuis, op school, in de kerk, in het sociale leven. Mijn gymnasiumtijd bij de paters Jezuïeten viel samen met de belangrijke ontwikkelingen in kerk en maatschappij tussen 1962 en 1968. Als eersteklasser werd ik iedere dag tijdens de ochtendpauze met de andere leerlingen in de kapel samengebracht om een rozenhoedje te bidden "voor het welslagen van het concilie". Later brachten de paters ons in contact met de conciliedocumenten, met de Nieuwe Katechismus. Bovendien droegen de Jezuïeten in niet onbelangrijke mate bij aan mijn bewustzijn, dat het vergaren van kennis ten dienste moest komen aan de samenleving. En passant leerden ze me ook nog enkele kwaliteiten waar ik tot op de dag van vandaag gebruik van maak om me uit moeilijke situaties te redden, en overal een "katholieke oplossing" voor te vinden.

Mijn moeder droeg ook bij aan mijn politieke bewustzijn. Zoals zij zich had laten inspireren door het aggiornamento van Paus Johannes XXIII en door de vernieuwingen in de kerk, zo omarmde ze de Politieke Partij Radicalen, en er werden bij ons aan tafel stevige discussies gevoerd over wat nu wel of niet christelijke politiek was. Tegen verkiezingstijd werd onze voorkamer enigszins verduisterd door het gigantische affiche dat ze had opgehangen van lijsttrekker Bas de Gaay Fortman, want in onze door de oranje affiches van de VVD gedomineerde wijk moest je natuurlijk wel opvallen met je politieke keuze.

Wat dat secretariaat in 1983 precies behelsde, dat was heel vaag omschreven in de vacaturemelding: voorbereiding vergaderingen, bewaking uitvoering besluiten en voortgang activiteiten, voeren van correspondentie, opstellen van adviezen, en (last but not least) verzorging van het secretariaat in het algemeen. Hoe vaag en algemeen ook, het was in ieder geval duidelijker dan het profiel dat de Commissie in 1973, toen zij voor het eerst op zoek ging naar een fulltime secretaris, had opgesteld. Ik citeer uit de notulen van de desbetreffende commissievergadering:

"De secretaris moet iemand zijn die verkeersagent kan spelen en weet in welk verkeer hij kan functioneren. Dat kan alleen een academicus.

Een algemeen-secretaris is de spil van de vorming en de uitvoering van het beleid.

Voor een algemeen-secretaris zijn bureauzaken een frustratie.

Een voorzitter en een secretaris die beiden mannetjesputter zijn (één had men er dus al: voorzitter Marga Klompé), moet men niet naast elkaar zetten. Dat geeft moeilijkheden.

De secretaris is niet de belangrijkste man. Hij bepaalt niet alleen het beleid. Hij moet de spil zijn van het communicatiesysteem."

Een commissielid gaf tenslotte als zijn mening: *"Ik durf niemand te adviseren zo'n baan te accepteren."*

Nu, 25 jaar later, kan ik zeggen: werken bij Justitia et Pax is een deel van mijn bestaan geworden. Het is geen negen-tot-vijf baan, het lijkt wel alsof het in je DNA gaat zitten. Ik heb geen moment spijt gehad van mijn besluit uit 1983. De beweging van Justitia et Pax heeft mij wereldburger gemaakt, mij de kans gegeven mijn talenten te ontwikkelen, mijn kennis te vergroten, en - dat geldt dan bijzonder voor de Nederlandse Commissie - de ruimte gegeven nieuwe initiatieven te ontwikkelen en een organisatie op te bouwen die ertoe doet, hier in eigen land en daarbuiten. Dat heb ik niet alleen gedaan. Daaraan hebben alle commissieleden en mijn collega's van de afgelopen 25 jaar bijgedragen.

Je inzetten voor de mensenrechten, voor sociale gerechtigheid, voor de bescherming van de waardigheid van iedere mens, is niet eenvoudig. Dit jaar herdenken we dat zestig jaar geleden de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens tot stand kwam, maar het ideaal van de vier vrijheden dat daarin is vastgelegd, ligt voor velen nog achter de horizon. Vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, vrijwaring van gebrek, vrijwaring van vrees, zijn voor veel mensen nog een verre droom. Dat vraagt dus om een permanente inzet, gedragen door vertrouwen, vertrouwen in onszelf, vertrouwen in het goede van de mensen, vertrouwen in de toekomst van de schepping, vertrouwen in God.

Laten we niet vergeten dat in de moeilijkste tijden van de menselijke geschiedenis altijd vrouwen, mannen, jongeren en soms zelfs kinderen, overal op aarde, in staat waren de loop van sommige historische ontwikkelingen te veranderen. Denk maar aan dat Vietnamese meisje dat schreeuwend van pijn naakt van de vernietiging wegliep; iedereen heeft het beeld nog op het netvlies. Zij was daar maar toevallig. Zij had niets te verdedigen behalve haar eigen leven. Maar ze werd opgemerkt door een fotograaf. En dat was blijkbaar genoeg om het einde van een uitzichtloze oorlog in gang te zetten. En denk eens aan Eleanor Roosevelt, die als eerste voorzitter van de Mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties de stuwende kracht was achter de totstandkoming van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

"Mensen kunnen de wereld veranderen." Dat heb ik van Marga Klompé geleerd en we hebben dat als motto van ons meerjarenplan en in het bijzonder van deze bijeenkomst gekozen. In het laatste interview, kort voor haar dood, met Rex Brico zei ze: *"Mijn ervaring is dat mensen de wereld kunnen veranderen in positieve zowel als negatieve zin. Soms zijn dat eenlingen, zoals Franciscus of Martin Luther King, maar die zijn dan ook heilig. Maar verreweg in de meeste gevallen kun je dat niet alleen, daar heb je anderen voor nodig. En als mensen die, gedreven door éénzelfde inspiratie, samen de wereld willen verbeteren, komen ze een heel eind. Maar dat is altijd een lange-termijnproces."*

Vandaag wil ik eer bewijzen aan twee van die bijzondere mensen, heiligen van onze tijd: Marga Klompé en Hans van Munster, die beiden lange tijd voorzitter zijn geweest van Justitia et Pax. Marga met haar onverwoestbare vertrouwen in een humaner samenleving. Zij wist haar oprechte verontwaardiging over schendingen van mensenrechten te koppelen aan gehaaide, taaie inzet om daar onmiddellijk een einde aan te maken. En Hans, de filosoof met het hart op de tong die ons de waarde van eeuwenoude tradities op een verrassende manier telkens opnieuw kon vertellen. Ook hij kon oprecht boos worden als de waardigheid van de mens in het geding was, en hij wist dat op kernachtige wijze te formuleren. Justitia et Pax vandaag de dag is ondenkbaar zonder deze twee soevereine mensen, en ik heb het als een voorrecht ervaren om met beiden te mogen samenwerken.

Justitia et Pax werd eind jaren zestig opgericht. Er ging toen een geest van idealisme over de wereld. Het Tweede Vaticaanse Concilie was juist geëindigd. Dit concilie ademde een optimistische geest met betrekking tot de wereld. Vreugde en hoop, Gaudium et Spes, waren de beginwoorden van de belangrijke constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd. Daarin werd de oprichting van Justitia et Pax aanbevolen. Justitia et Pax Nederland viert vandaag haar veertigste verjaardag in een klimaat dat grondig is veranderd. De invloed van de katholieke Kerk is sterk verminderd. Voor katholieke organisaties zal de toekomst niet eenvoudig zijn. Ondanks een afnemend draagvlak zullen wij aandacht moeten blijven vragen voor vraagstukken van sociale gerechtigheid. Wij moeten proberen de grote groep randkerkelijken

en buitenstaanders te bereiken. Daarvoor is het denk ik belangrijk de levensverhalen van gewone mensen te vertellen, mensen die zich inzetten voor vrouwenrechten, die opkomen voor landloze boeren of zich inspinnen voor het milieu. Van mensen die bezig zijn de wereld te veranderen. De "heiligen" van onze tijd. Dat zeg ik graag bisschop Muskens na: *In onze traditie kennen we de heiligenverhalen. Ook vroeger werden gelovigen meer geraakt door het levensverhaal van Sint Franciscus of een andere heilige dan door de catechismus. Deze "moderne heiligen" kunnen het hart van buitenstaanders bereiken en hen omvormen van buitenstaander tot insider.*

We moeten dus niet teveel met gevoelens van heimwee in het verleden blijven hangen. Beter is het dat vertrouwd optimisme uit de jaren zestig over te dragen op een nieuwe generatie die dat allemaal niet heeft meegemaakt. Ik kijk met respect naar al die initiatieven van jonge mensen die met hart en ziel aan een toekomst van rechtvaardigheid en vrede werken, maar vaak zijn ze niet meer zo kerkelijk meelevend. En ik ben dankbaar dat ik een aantal van hen bij Justitia et Pax een dak boven het hoofd kan bieden, inspiratie, wat vindrijkheid, en instrumenten om hun idealen te verwezenlijken. Voor hun zelfwaardering zijn ze meer dan ooit afhankelijk van mensen en instituties die hen bevestigen, die hen schouderklopjes geven. Ik betreur het dat er in de afgelopen jaren veel van die katholieke instituties zijn verdwenen, en dat de Kerk zelf weinig schouderklopjes meer uitdeelt. Er zijn niet veel vindplaatsen meer van spiritualiteit, en er zijn niet meer zoveel werkplekken waar jonge mensen in aanraking komen met de inspiratie van het katholieke sociaal gedachtengoed. Daar ligt voor ons een belangrijke taak, die kennis en bewustwording te bevorderen, en ruimte te geven voor spirituele ontwikkeling.

Spiritualiteit, zo schreef Hans van Munster eens, is een op de toekomst gericht geheugen, zij is een "vis memorialis". Spiritualiteit is niet iets abstracts, zij speelt zich in mensen af, dicht om ons heen. In dat verband is het visioen dat Mattheüs in het 25ste hoofdstuk van zijn evangelie heeft opgetekend, een leidraad voor mijn leven en werken. De Mensenzoon in al Zijn heerlijkheid, omgeven door alle engelen, zegt dat je niet naar Hem moet opstijgen, maar dat Hij te vinden is daar waar mensen met elkaar bezig zijn: waar zij elkaar kleden, verzorgen, troosten, gezelschap houden. *"Ik verzeker jullie, alles wat je voor één van deze minste broeders van Mij hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan."* Waar mensen zich bekommeren om hun medemens, zijn ze met God bezig. Zelfs wanneer ze er geen idee van hebben dat wat ze aan het doen zijn, iets met God te maken heeft. Die tekst heeft mij geholpen om de diepte van de hedendaagse visioenen te vermoeden. En dat wil ik graag overdragen aan een nieuwe generatie.

Het is mijn overtuiging dat een christen hier en nu niet kan blijven hangen in de achterhoedegevechten waarin de mensheid zich dreigt te verliezen. In de strijd om de stem hoorbaar te maken van hen die gekwetst zijn, vergeten, stemloos gemaakt, in de strijd om de waardigheid en de bevrijding van iedere mens, hoort de christen thuis in de voorhoede. Het geloof en het vertrouwen in God veronderstellen dat risico's genomen worden. Alleen dan kan het onmogelijke mogelijk worden gemaakt. Het Tweede Vaticaans Concilie heeft dat prachtig verwoord in de pastorale constitutie *Gaudium et Spes* over de Kerk in de wereld van vandaag: *"Vreugde en hoop, verdriet en angst van de mensen van vandaag, vooral van de armen en van hen die, hoe ook, te lijden hebben, zijn evenzeer de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van de leerlingen van Christus: er is werkelijk niets bij mensen te vinden dat geen weerklank vindt in hun hart. Hun gemeenschap wordt immers juist gevormd door mensen die, verenigd in Christus, door de Heilige Geest worden geleid op hun tocht naar het rijk van de Vader en die de heilsboodschap hebben ontvangen die aan allen verkondigd moet worden. Daarom voelt de Kerk zich werkelijk intiem verbonden met het mensdom en zijn geschiedenis."*

Het evangelie van Mattheüs, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, en de pastorale constitutie *Gaudium et Spes* zijn drie belangrijke inspiratiebronnen voor mij. Zij vormen een tegenkracht tegen de verharding van de samenleving, tegen het versmald economisch denken waarbij menselijke vrijheid en creativiteit ondergeschikt worden gemaakt aan economische groei, tegen het optreden van met zichzelf ingenomen politici, en van machthebbers die de rechten van de mens en zijn waardigheid met voeten treden. Mensen kunnen roepen dat ze dat niet willen, dat het slecht is, dat oorlog, onderdrukking en geweld onmenselijk zijn. Organisaties als Justitia et Pax zijn er om daarvan te getuigen, om menselijke krachten te bundelen en de instrumenten aan te reiken om de oorzaken van onrecht weg te nemen.

Beste vrienden en vriendinnen van Justitia et Pax: Op de 'trap des levens' die we in de zestiende- en zeventiende-eeuwse kunst aantreffen, wordt de top vaak bereikt door de veertiger of de vijftiger. Veertigers maken haast omdat er nog zoveel te doen is en er nog zoveel bereikt moet worden. Bij

vijftigers vind je het nadenken en de bereidheid tot het dragen van grote verantwoordelijkheden. Zij worden afgebeeld als leeuwen of slimme vossen.

Tegen het 40-jarige *Justitia et Pax* zou ik willen zeggen, met de woorden van Paus Paulus VI in *Populorum Progressio*: “we moeten ons haasten; er valt nog veel te doen.” Over mezelf wil ik zeggen: “het is nog lang geen tijd om terug te treden, zolang de slimme vos nog wat kan betekenen.” En voor ons allen geldt: we mogen nooit gaan stilstaan, we moeten de tekens van de tijd lezen en verstaan, en bereid zijn om zelf te veranderen en verandering te bewerkstelligen.

Ik sluit af met een citaat van Willem Sandberg, voormalig directeur van het Stedelijk Museum in Amsterdam en op 27 maart 1943 betrokken bij de aanslag op het Amsterdams bevolkingsregister. Het is mijn motto voor vandaag en morgen.

“Willen we onszelf blijven
dan moeten we constant veranderen.
De toekomst start vandaag,
Kom mee”.

Ik wens u allen vrede en alle goeds, en dank u allen dat u naar me wilde luisteren.

14. Lijst met gebruikte afkortingen

ACEAC	Association of Episcopal Conference of Central Africa
AO	Algemeen Overleg
ASPD	Social Action for Peace and Development
BMO	Breed Mensenrechten Overleg
BMO-NL	Breed Mensenrechten Overleg-Nederland
BuZa	Buitenlandse Zaken (Ministerie van)
CA	Concerted Action
CIDSE	International Cooperation for Development and Solidarity
CJR	Centre for Justice and Reconciliation
CMC	voorheen Centraal Missie Commissariaat (voortaan: Mensen met een missie)
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
CTM	Counter-terrorism measures
DCI	Defence for Children International
DISK	Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken
EU	Europese Unie
FENICC	Faith & Ethics Network of the International Criminal Court
GKI	Evangelical Christian Church in Papua
HIVOS	Humanistisch Instituut voor Ontwikkelingssamenwerking
ICC	International Criminal Court
ICCO	Interkerkelijke organisatie voor ontwikkelingssamenwerking
IKV	Interkerkelijk Vredesberaad
INTRAC	International NGO training and research centre
ISHR	International Service for Human Rights
KNR	Konferentie Nederlandse Religieuzen
LIAN	Landelijke instelling voor het rooms-katholieke arbeidspastoraat in Nederland
LKDB	Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad
MATRA	Maatschappelijke Transformatie
MDG	Millennium Development Goals
NCDR	National Campaign for Dalit Human Rights
NCJP	National Commission for Justice and Peace
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
NJCM	Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PMMG	Public Movement Multinational Georgia
RBM	Resultbased Management
SKP	Justitia et Pax Papua
STEK	voor Stad en Kerk
ToT	Training of Trainers
UEM	United Evangelical Mission
UNHCR	(Office of the) United Nations High Commissioner for Refugees
UnieNKV	Unie Nederlandse Katholieke Vrouwenbeweging
UPR	Universal Periodic Review
UVRM	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
VN	Verenigde Naties
WHRD	Women Human Rights Defenders